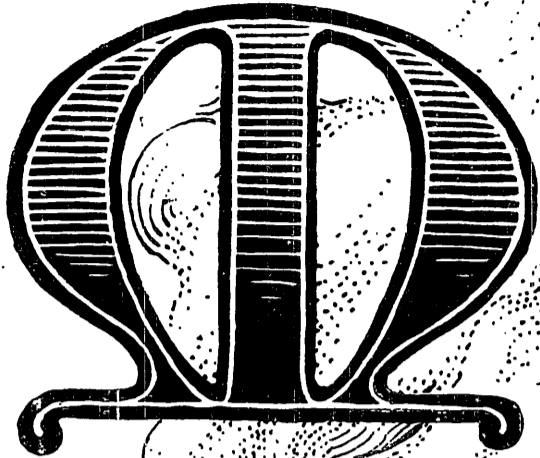

FP
389

Opinionis

Milch Tivars

.....
nummer

.....
1904 - 1914

ED

Preis: 25 öre

MEUNIER: Gruvan.

Tio år.

Det var i nov. 1904 som kvinnornas tidning Morgonbris kom till.

Kvinnornas fackförbund skulle anordna en basar i Folkets hus till förmån för sin agitationskassa. Folkets hus var den gången nyligen färdigbyggt och stod så fint och stilfullt. Arbetarna trängdes vid mötena i de nya lokalerna. Också kvinnorna kommo i massor, när de kallades till upplysningsmötena i Folkets hus och fyllde de stora lokalerna till sista plats. Arbetarrörelsen befann sig då i en uppgångsperiod, organisationstanken låg i luften och grep även kvinnorna. Fackföreningar bildades. Genom dessa skulle, så hoppades man, alla önskemål realiseras. Kvinnorna kommo med stora förväntningar; vägen låg så rak och ljus framåt och arbetet gick lätt.

Det lyckades också för Kvinnornas fackförbund att i rätt stor utsträckning lösa uppgifterna. I åtskilliga yrken genomfördes löneförhöjningar för arbeterskorna och arbetsavtal infördes på fabriker och verkstäder, där sådana aldrig förut funnits.

Dessutom genomdrevos många andra förmåner. Men agitationen kostade pengar. Basaren skulle hjälpa att fylla kassan, giva medel till fortsatt agitation.

Styrelsen beslöt att till basaren realisera en plan, som länge varit påtänkt, nämligen att utgiva en tidning för arbetarekvinnorna, en tidning, som skulle tala till dem om deras fackliga och

politiska intressen, som skulle spridas ut över landet till alla arbetarklassens kvinnor, varsla om kommande fastare förbindelser och skapa samarbete mellan kvinnorna.

Tidningen skulle, fastän utgiven av Kvinnornas fackförbund, icke enbart hissa den fackliga politikens fana, utan man ville även samla de socialdemokratiska kvinnorna kring kvinnornas tidning till gemensamt arbete på klasskampens grund. Genom tidningen skulle kvinnorna komma i direkt förbindelse med varandra, stödja och hjälpa varandra i strävandena för arbetarrörelsens stora mål, finna väg till utlandets socialdemokratiska kvinnor, knyta förbindelser och bringa bud över gränserna.

Sådan var styrelsens mening och detta program har troget efterlevts under hela 10-års-perioden. Nu, då alla årgångar ligga samlade framför oss, är det med en värmande känsla av glädje man granskar innehållet, glädje över de vunna resultaten och tacksamhet mot alla goda krafter, som medverkat härtill.

Huru många viktiga frågor ha icke behandlats under de gångna åren! Först alla de vi kunde kalla vara grundfrågor, som beröra agitations- och organisationsfrågorna, sedan ha nya spørsmål kommit till. Vi kunna nämna några få exempel: lagen om förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid, ålderdomspensione-

ringsfrågan, skyddslagstiftning för mödrar och barn, moderskapsförsäkring, äktenskapslagstiftning, lagen om tiotimmarsdag för kvinnor m. fl. frågor, som alla beröra kvinnornas livsintressen.

Det har naturligtvis haft sin stora betydelse, att alla dessa viktiga frågor ingående behandlats i Morgonbris. Kvinnorna ha därigenom fått en klar inblick i dessa spørsmål, som beröra deras intressen som kvinnor, arbeterskor och mödrar och det har just vid behandlingen av lagstiftningsfrågorna gång på gång blivit uppenbart, att det är ett misstag att tro, att det i längden går att lagstifta för kvinnorna utan att dessa själva få vara med att utreda och bestämma.

Därför har också kvinnornas rösträttsfråga varit den ständigt återkommande i Morgonbris spalter. Den politiska rösträtten är nyckeln, varmed vi skola skaffa oss full medborgarrätt till gagn för samhället och hemmen. Att våra politiker ha så svårt att förstå detta är mer än egendomligt. Om något skall kunna övertyga tvivlarna så torde de nu pågående svåra krisdagarna och kvinnornas insats härvidlag bevisa kvinnornas duglighet i samhällsarbetet, hennes ansvars- och plikt-känsla och därför även hennes solklara rätt till fullt medborgarskap.

10 år.

Glada dagar, tunga dagar,
svunnit hän i tio år.

Minnet jublar, minnet klagar,
önskingar ha lagts på bår.

Strider kämpats, segrar vunnits,
hoppet kylts av nederlag.

Åträtt mål har icke hunnits —
men, *framåt! Än kommer dag!*

P. A. C.

Men bredvid sina allvarsamma journalistiska partiplikter, behandlingen av sociala frågor m. m., har Morgonbris dock aldrig glömt bort att människan lever icke endast av bröd. Det kvinnligt veka i människosinn', som Heidenstam låter den gamle ringaren i tornet på nyårsnatten förkunna för människorna, har också blivit väl tillgodosett. Skönlitterära uppsatser, konst, vackra dikter, smakfulla illustrationer och icke att förglömma kvinnoklubbarnas egna små bidrag, med mera sådant, har givit Morgonbris en viss färg och gjort den välkommen i arbetarehemmen.

Detta förklarar också att tidningen, trots ekonomiska svårigheter, har kunnat hålla sig uppe även under de ödesdigra förhållanden, som storstrejken 1909 åstadkom inom arbetarrörelsen, då så mycket, som stod på fastare fötter, bortsopades.

Morgonbris utgavs t. o. m. år 1908 av Kvinnornas fackförbund. Förbundet uppgick då i Sv. Skrädderiarbetsförbundet och tidningen övertogs, enligt beslut på förbundets sista kongress, av Soc.-dem. kvinnokongressens V. U. Fru Ruth Gustafson var redaktör för Morgonbris 1909 till hösten 1910. Från och med 1911 eller under de senaste fyra åren har fröken Anna Lindhagen varit redaktör, medan fru Signe Svensson skött den icke mindre vanskliga posten som Morgonbris kassör och expeditör. Det arbete hon nedlagt på denna post syns väl ej så mycket utåt, men vi, som haft tillfälle se och följa det, veta vad det varit värt och vad det betytt för Morgonbris bestånd.

Morgonbris har ett stort arbetsfält sig förelagt. Vår tro är även att arbetarklassens kvinnor icke blott vilja bevara sin tidning utan vilja se den spridd i ännu vidare kretsar bland arbetarhustrur och lönarbeterskor. Det är just dessa, som behöva läsa Morgonbris. Genom större spridning blir redaktionen i stånd till att kunna utvidga tidningen och få in mera stoff i olika ämnen, vilket ännu mera skulle höja tidningens värde. Må Morgonbris därför vinna framgång i fortsättningen!

Anna Sterky.

Kriget, kvinnorna och folkökningen.

Sex stormakter strävade, enligt egen utsago, av alla krafter efter fred — och så blev det världskrig. Ett lämpligare tillfälle för en ironiker att passa på med en lättfunnen paradox kan knappt tänkas: samlad fredsenergi framkallar urladdning, och världskrigets sens moral är tydligen, att man skall sträva efter fred med moderation.

Men ironiska paradoxer äro knappast på sin plats i denna sorgens tid. Det enklaste språket, nödens och förtvivlans skri, som går från hjärta till hjärta, har snart ensamrätt på jorden. Omsatt på förståndets tungomål låter detta skri som en folkens gemensamma lösen: vi vilja inte längre ha några militärstater, vi vilja ha fredsstater, ty de förras fredssträvan är i bästa fall ett självbedrägeri.

Men jämte denna gemensamma lösen, som enar män och kvinnor, gamla och unga, stiger ur många kvinnohjärtan en snabb och ivrig fråga: hur skola särskilt vi i vår egenskap av släktets nydanare kunna gagna och påskynda fredsstaternas tillkomst?

Kriget har dragit fram folkökningsfrågan i brännande centrum. Från när och fjärran, från höger och vänster, ha vi sett artiklar, som debatterat folkmängdens förhållande till krig, fred, seger och nederlag. Men som kvinnans sköte är både folkrikedomens och folkfattigdomens "Sesam", så ligger det nära till hands, att just kvinnorna och mödrarna allt mer reflekterande spörja: ha staterna haft för många människor, eftersom statscheferna vågat så slösa med människoliv?

Rent kvinnligt sett, ter det sig ofta som om männen i gemen, ej blott statschefer och "krigsherrar", hade en svagare förnimmelse av livets värde än kvinnorna. Med ord, som ej ha den ringaste anstrykning av skämt, skulle man här vilja säga, att männen haft för lätt att få barn. Därför ha de för litet reflekterat över, vilket hopat resultat av kroppslig och själisk möda, barnet representerar.

Men männe kvinnorna själva hittills tillräckligt lagt sig vinn om att göra barnets värde gällande? Ha de ej översvämmat marknaden med sina produkter och upphävt den förnuftiga balansen mellan tillgång och efterfrågan? Ha de ej så slösat med sitt moderskap, att barnen rent av blivit billigare än boskap? Ha de ej mera sysslat med att skaffa barn till världen än med att begrunda, vilken existens de av dem födda barnen gå till mötes? Ha de ej begränsat sitt ansvar och resonerat som så: göra vi blott vår plikt och giva liv, skola säkert männen sedan göra sin plikt och i egenskap av samhällets styresmän taga hand om dessa nya liv?

Just på denna vitala punkt har emellertid det innevarande århundradet kommit med ändrade, ja rent revolutionerande åskådningar och tänkesätt. Statistikens födelsekolumner ge bevis därpå. Alla de många veropen över nativitetens sjunkande upplysa även dem om den nya situationen, som icke studera statistiska tabeller. Moderskapet har inträtt i en ny historisk period. Det har, för att använda den tyske läraryn Grotjahns ord, lämnat det "nativa" skedet och övergått i det "rationella".

Nu komma vi till det spörsmål, som är kärnan i denna lilla artikel. Kan man genom den folkminskning, som blir det rationella moderskapets följd, för framtiden hoppas på krigens uteblivande?

Det har framhållits från både höger- och vänsterhåll, att den verkliga orsaken till det pågående världskriget var det millionökande Tysklands expansionsbehov. Om detta är sant, ligger den slutsatsen nära till hands, att en sjunkande folkstock förlorar expansionsdriften och därmed även stridslustens förutsättning.

När proletärbarnens massor sina, när det blir glest i fattigkvarteren, skulle kriget sålunda undandragas det material, som hittills sedan urminnes tid varit dess a och o. Generationer med ett eller två barn skulle ej bli "stridsglada inför fienden" som deras förfäder, vilka räknade barnskaror i dusin eller tjog.

En fordom gängse åsikt har också kommit till synes, att det hemlighetsfulla väsendet "naturen" reglerar sig själv. Om det blir för mycket folk, inträda rubbningar — krig eller farsoter — som minska och utjämna trängseln.

Men innan man tar en åsikt till godo, måste man syna den i alla sömmar. Hur var det med folkmängden och folktillväxten i Europa under århundradena närmast före det senaste? Det var glest med folk överallt och dödligheten stundom så stor, att det blev stagnation i tillväxten. En döds-siffra av fyrtio på tusen var det normala. Nu är den för Västereuropa omkring nitton på tusen (för Tyskland sexton, för Skandinavien fjorton). Det är adertonhundralets sanitära uppsving som till stor del rör för, att folken ökat i millioner. Tysklands befolkning växte under förra århundradet från 25 till 68 millioner och flertalet övriga länders i ungefär samma proportion. Men de folkfattiga århundradena ha haft ännu mera krig än de folkrika. Blott och bart folkminskning är således icke den kuddé, på vilken man kan lägga sitt huvud i trygghet och fred.

Även om germaner, romaner och slaver glesnade i kapp och minskade till hälften och därunder, finns den möjligheten kvar, att folkbetvingande här-förare samlade vad som fanns att samla av gössar, män och åldringar till in-

tensivaste folkslakt. Fåtalet är ej i och för sig en absolut fredsgaranti, om det också är fattigare på krigsanledningar än mångtalet.

Kriget och krigsfaran skola ej försvinna ur världen, så länge de personligheter kunna göra sig härskande, som till hela sin läggning äro fältherrar, Napoleon i stort eller smått, djärva, sluga, kalla eller lidelsefulla andar, som behöva stridens och erövringens spänning, strategiens beräkning för att demonstrera sitt jag

Ej ens det rationella moderskapet är säkrat mot att få se barnens blod förinna. Det fordras ännu mycket mer civilisation för att fredens ära skall komma. Men allt som ökar människovärdet för därhån.

Den röda dyrbara vätska, som nu mångenstädes i Europa genomdränker marken är *mödrars barns blod*. Det rinner i strömmar så att säga inför mödrarnas åsyn, till den grad levande stå alla fasornas skildring inför vår inre syn. Det abnormalt, vanvetliga i att på detta sätt låta barnen förblöda, det lika så förnuftsvidriga i att mödrarna ingen makt ha mot sina söners bödlar, detta har världskriget lärt kvinnorna.

Blodet har skrivit på marken ord, som aldrig skola plånas ur vårt medvetande, vi som nu leva. Det har skrivit: *Vad är folkens bästa?* Mödrarna skola svara: Ej att blint förökas och blint förödas. Ej att vara "gödsel på jorden", ur vilken fåtalet drar medel till sin kultur och sin förfining. Krig och folkökning, folkökning och krig skola ej vara de två poler, kring vilka världen evigt skall vrida sig.

Genom kanonernas dån, genom gevärens smatter och minornas explosioner ljuder en mångtusentämmig bön, som gör sig hörd, trots männens bedövande stridsgny. Det är kvinnornas krav att få makt mot kriget, makt till fred.

På de många kulturvärdernas ruiner, bland alla de svindlande förlusterna, måste spira denna vinning för civilisationen.

F r i d a S t e e n h o f f .

Kvinnokongressen.

Då den allvarstunga stämningen över vårt land nu så pass lättat, att kongressens avhållande blivit möjligt, uttala vi vår förvissning om att de förslag och det arbete, som kommer att bli den förelagt, av ombuden kommer att behandlas med det varma intresse, som alltid besjålet arbetarkvinnornas befullmäktigade.

I förvissning om att de beslut och riktlinjer, som då komma att uppdragas, skola lända vår rörelse till fortsatt frammarsch, hälsar V. U. kongressen hjärtligt välkommen.

Efter tio år.

Tänk att Morgonbris fyller tio år! Det är ju inte så länge sedan det första numret kom ut. Det var efter en ståtlig basar, som Kvinnornas fackförbund hade anordnat och tjänat mycket pengar på. På den basaren sålde vi en tidning, som ägde det förskräckligt fula, för oss kvinnor så litet motsvarande namnet "Jumbo".

Men det var dock denna basartidning som gav förbundets styrelse eller rättare sagt Anna Sterky det beslutssamma modet att "vi kvinnor" skulle ha en egen tidning. Och så tillsattes en redaktionskommitté av Anna Sterky, Gertrud Månsson och Ruth Pettersson. I början av november var den första "Brisen" färdig, med artiklar av bl. a. Ellen Key, fru Kata, Anna Lindhagen, Ann-Margret Holmgren, Fredrik Ström, skiss av Maria Sandel och en ståtlig dikt, "Kvinnor, sluten Er samman", av Ossian-Nilsson.

Ja, så hade vi en egen tidning och nu är den tio år gammal.

"Morgonbris", det namnet gav Maria Sandel vår tidning. Det var inte hälften så bekymmersamt att få tidningens innehåll klart som att ge den ett namn. "Arbeterskan"? Nej. "Kvinnan" då? Nej. "Jämlikhet"? Det går inte alls. Att det skall vara så knogigt att få ett namn till vår tidning! Så kom Gertrud Månsson en kväll och förklarade att Maria Sandel tycker tidningen skall heta "Morgonbris".

Kan man kalla en kvinnotidning "Morgonbris"? Låter det inte fånigt? Så lyssnade vi en stund på namnet. Ja, men det är ju mjukt och vackert, och vilken betydelse det ligger i det namnet, "Morgonbris"! Kvinnorörelsens program, menade vi.

Vi skulle genom vårt arbete, genom agitation för socialismens idéer och för arbetarrörelsens verksamhet få våra kvinnor att förstå sin uppgift i arbetarklassens strävanden för frihet och rättvisa; med andra ord, lära våra kvinnor att bli männens kamrater och att vi alla ha gemensamma intressen att arbeta för.

Den socialdemokratiska kvinnorörelsen skulle således föra denna morgonbris, denna friska vind in i partilivet och i arbetarrörelsen och kvinnornas egen tidning skulle bli en värderad kamrat i partipressen, och för oss kvinnor bli den bästa hjälp i vårt arbete att söka förverkliga våra strävanden.

Tio år ha nu gått sedan den tiden. När vi nu följt Morgonbris utveckling och arbetat för och med tidningen och för våra kvinnoorganisationer, så kunna vi kvinnor säga om oss, att vi genom våra klubbar och fackföreningar, och främst genom "Kvinnobris", som

den även nämnes, försökt göra verkligt det program vi för tio år sedan lade i namnet på vår tidning.

Dessa år ha givit oss alla goda erfarenheter till fortsatt arbete. Det har varit tider av framgång och uppräckning, men också tillbakagång, då det sett hopplöst ut att kunna vinna något resultat. Men i stunder av missmod så har alltid den stjärnan strålat: Vi kvinnor, som synas så obetydliga, vi kunna dock vara till så oerhört stor betydelse för arbetarrörelsens slutliga mål. Så länge vi stå utanför, likgiltiga och oförstående, blir all strävan, all verksamhet för vår klass' befrielse endast halvgjort arbete. Men när vi lärt oss att vara männens kamrater på arbetsmarknaden, kamrater, som man och hustru i hemmet i gemensamt ansvar och arbete för barn och för framtiden, och blivit männens kamrater även ute i samhället, ja, då ha våra män och främst vår frihetsrörelse fått den allra bästa hjälp och av största betydelse. — — — Missmod och hopplöshet viker för nya känslor av kraft till fortsatt arbete och vi alla förstå så väl att vi måste fortsätta med agitation och upplysning bland våra kvinnor. För detta arbete äga vi nu vår "Morgonbris", som vi alla skola verka för att den blir stor och spridd över hela vårt land, i alla arbetarhem, till alla arbetarkvinnor.

R u t h G — n .

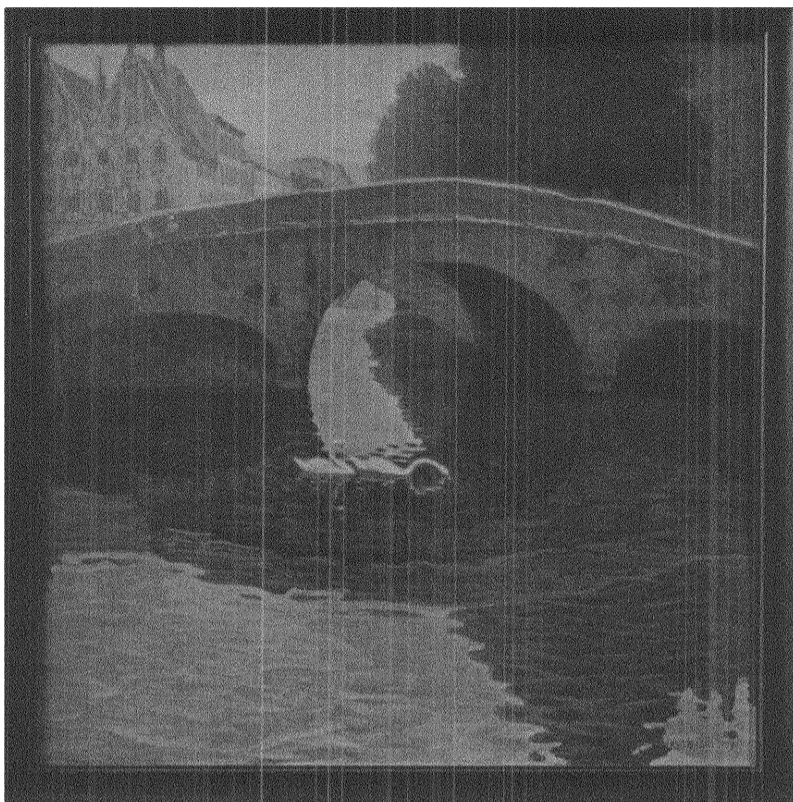
De höga livsmedelspriserna.

(Ur "Die Gleichheit" den 13 nov.)

Ser det inte ut, i betraktande av sakläget, som en obegriplig motsägelse, att priserna på livsmedel stiga högre och högre under ett krig, som ställer de största fordringar på folkets blod och kraft?

Redan före krigsutbrottet var brödsåden dyrare än de föregående månaderna. Berlinbörsen noterade den 20 juli för vete ett pris av mk 20:50, för råg mk 16:90. Med krigsförklaringen kom paniken och den 2 augusti stego priserna till resp. 25 och 22 mark. Den nya skörden lät priserna sjunka i medio av augusti till mk 21:50 för vete och mk 18:50 för råg. Sedan dess har emellertid brödsåden varit i ständigt stigande och i medio av oktober måste vetet betalas med 27 mark och rågen med mk 23:80.

Och hur är det med potatisen, som i många familjer tyvärr måste delvis ersätta brödet? Tidningar av alla politiska och sociala färger äro fulla av klagovisor om att det är omöjligt att skaffa sig det vanliga vinterförrådet av potatis. Skörden överträffar dock med sina 47 miljoner tunnor medelskörden för de senaste 10 åren.

ANDERS TRULSSON: Motiv från Brygge.

De sista stunderna.

Sval fläktar morgonens vind
genom fönstrens söndriga rutor.
»Drömde jag, syster? Sol genom dis?
Ack, i dag för tio år sedan
drog jag från hemmet långt bort!

Världen mig lockade, virveln mig sög,
jag var niton år endast.
Stark sjöng min längtan vandringens
sång,
sjöng om ljus bakom töcken och dimma.
Nu falla skuggorna tyst.»

Darrande sjunker hans hand
mot den fuktiga filten.
Längtande ögonen söka en flik
av det regntunga valvet.
Sval fläktar morgonens vind.

»Dömen i Reims står i brand!»
»Står i brand? Giv mig bägaren,
syster!
Torr är min strupe och pulsarna slå.
Giv mig vatten, som svalkar!
Tack, syster, tack, ni är god! —

Dömen i Reims! Ack, jag drömt
i dess skugga som fjortonårs gosse,
känt kring mig svepa forntida tro.
Men nu allt är förbi, alla drömmar,
all längtan.
Hård är kanonens musik.

Syster, jag skådade kval,
såg förbannelsens fruktade furste
tända i världarnas djup
den förtärande gnistan.
Kärleken dödade han.

Dömen i Reims! Hela världen i brand!
Se i mänskornas skälvande hjärtan
lägar en hatets eld,
som förfärrar, förgör och förintar
allt, som byggts upp under sekternas
lopp.

Människoandens varde är slut.
Genom blod, genom mörker, mot döden
steppernas söner och städernas barn
som förvildade vandra,
Hatet styr deras sleg.»

Sval fläktar morgonens vind
i det tysta och ödsliga rummet.
Systemen kommer och går,
och med händer, som darra,
söker hon lindra hans kval.

»Syster, vad vinden är sval
och vad skuggorna falla stilla!
Härjas mitt hem och min stad,
i mitt hjärta bor äntligen vilan.
Syster, nu somnar jag visst.»

ELSA COLLIN.

Belgiens store diktare.

Av

Ellen Key.

Bland miljoner lidande belgier är det särskilt två till vilka mina tankar gå med den innerligaste känsla för vad dessa fosterlandsvänner nu måste lida. Det är Belgiens två störste diktare, Maeterlinck och Verhaeren. Sverge har redan givit Nobelpriset åt den första och nu om någonsin borde det givas åt den andre. Redan länge har han av många samtida blivit framhållen såsom värd denna utmärkelse för sina litterära förtjänster. Till detta kommer att han genom kriget mist det lilla han ägde, att han är fattig, sjuk, landsflyktig och i djup förtvivlan över sitt lands öde. Kunde vi på vackrare sätt visa vår aktning och vår medkänsla för det olyckliga och modiga folk, som i sina båda stora diktare äga den högsta uppenbarelsen av sin själ?

Under den senaste tiden har Maeterlinck då och då givit uttryck åt sin flammande patriotiska känsla, uttryck, som även innehållit det orättvisa utropet om de »tyska barbarerna». Han borde nöjt sig med att tala om krigets barbari. Men han har ej stannat vid ord: han har inrättat sitt härliga hem i Normandie till sjukhus för de sårade och han har bönfallit om att själv som soldat få kämpa för sitt land. Verhaerens lilla hem är härjat och hans svaga hälsa gör honom olämplig för krigstjänst. I ord har han ej uttryckt sitt lidande, men just hans tvungna överksamhet torde göra detta än svårare än Maeterlincks.

Under sina senare år ha båda dikterna mestadels vistats i Frankrike. Men deras hjärtan liksom deras dikter äro rotfästa i fäderneslandet. Då man sett Belgiens drömsköna, klockspelsklingande gamla städer, med deras härliga kyrkor, deras stilla blonda Mariabilder, deras slutna gårdar och speglande kanaler, då förstär man helt stämningen i Maeterlincks dramer. Har man gått genom det ljusa belgiska landskapet med dess bördiga fält och frodiga ängar, dess höga alléer längs floder och kanaler; har man beundrat detta landskap i solnedgångens gyllene dimmor, har man sett det sluta i de vita dynerna mot vilka havet svallar — då först förstär man fullt den lidelse med vilken Verhaeren besjunger sitt land, dess städer och byar, arbetets hjältar i fabriker, på fälten, på havet. Med stolthet förhärligar han även dess hjältar i det förflutna, de som på ett eller annat sätt bragt ära över landet. Isynnerhet finner man den patriotiske Verhaeren helt i de båda diktsamlingar han kallat *Toute la Flandre* (Hela Flandern). Det är där han med glädje leder kustfolkets anor upp till de nordiska vikingarna och med ord, vilka

REMBRANDT: Landskapsstudie.

nu fått ett profetiskt skimmer över sig, talar om att Flanderns män ej vansläktats från de skandinaviska kämpar, vilka styrde ut i havet med sitt skepp i lågor och sålunda "funno en grav av böljor och sol".

Maeterlincks och Verhaerens land, det land vars skönhetssyner och storhetsminnen präglade sig in i deras barnahjärtan, är nu skövlut; dess folk skingrat, dess sorgers mått kanske ännu ej rågat.

Många tusende barn skola måhända endast genom dessa diktare, som åt folksjälen givit dess mest oförgängliga uttryck — mer varaktiga än verken, som danats av metaller och stenar — lära känna sitt land. De komma en gång att läsa Verhaerens dikter om Flandern så som svenskar och finnar läst Runeberg och i Maeterlincks verk skola de som i en spegelbild återfinna det djupaste och finaste i folkanden.

Verhaeren har tillägnat sin bok om Flanderns hjältar åt Schelde, floden i vilken han ser en på samma gång "dyster och lysande hjälte". Och han uttalar hoppet att Scheldes av så många strider blodfärgade vågor alljämt skola för Belgiens folk förbli vad de städse varit: hjälpen, upprättelsen, segern. I Schelde ser han med andra ord sinnebilden av Belgiens folkkraft. Framtiden skall visa om hans hopp får rätt.

Förtrycket nämns försvar, och rätt är det, som lyckas.

Tegnér.

Samhället vilar helt och hållet på de fatigas resignation.

Anatole France.

Giv en skärv till de nödställda belgierna.

Likhet inför lagen.

Av

Frigga Carlberg.

I den lilla gränden som mynnade ut i den stora, flitigt trafikerade Kungsgatan, kom en grupp, bestående av en poliskonstapel och en omkring trettonårig gosse, som snart samlade omkring sig en stor skara nyfikna. Att det i folkhopen även fanns sådana, som med deltagande åsågo vad som försiggick, framgick av de yttranden som följdes.

— Vad har pojken gjort för ont? frågades från alla håll.

— Stulit kol från en pråm nere vid hamnen, upplyste en sakkunnig. — Ni ser ju säcken han bär över skuldran?

— Det måtte inte ha varit många kolbitar han kommit över, anmärkte en annan. Se så slankig säcken ser ut.

— Han har naturligtvis fått lämna tillbaka det stulna, innan polisen tog honom med sig.

— Att dom tar såna små barn, han kan väl inte vara mer än tie, elva år, och liten och utsvulten på köpet, utbrast en kvinnlig stämma.

— Herre Jesus, Gunnar! — En kvinnas förtvivlade skrik skar genom luften och förstummade alla andra röster.

Barnets gråt, som hittills endast varit kvävda snyftningar, blev högljudd och våldsam, då rösten hördes, och gossen gjorde häftiga försök att komma loss, men ett kraftigt ryck av konstapeln kom honom snart att uppgiva den ojämnna striden.

— Vad har han gjort, säg? Snälle konstapeln, släpp honom! tiggde hon och grep honom i armen. — Han var hemma, när jag gick i morse för att försöka skaffa mat — vi ha inte haft en brödbit i huset sen i går middag.

— Det är så gott ni går med till stationen, sade konstapeln kort. Gå bak-

om och håll er lugn och stilla, det säger jag, eljes kan ni bli fast, ni med.

Den lilla magra, dåligt klädda kvinnan drog huvudduken ännu längre fram över ansiktet och följde med böjd rygg, som skakades av snyftningar, efter gossen och hans ledare.

— Kunde inte konstapeln hålla barnstackarn i handen och låta bli sätta järnet om armen på honom — det väcker ju bara onödigt uppseende, utbrast en kvinnlig åskådare förtrytsamt.

— Tycker fröken det skulle gå an? frågade en sjöman, som sällat sig till hopen. — En sån Simson, som den där lille parveln, kan vara farlig nog. Vem vet var han gömmer sin åsnakindbåga?

Då konstapeln gav honom en vredgad blick, fortsatte han med en skämtsamt blinkning:

— Det är inte var dag en kan utföra en sån bragd, som att infånga en stortjuv, så då är det förlåtligt, om en stoltserar litet.

— Tänk, att det var Anderssonskans pojke, utbrast en gumma. Hon har sju, och detta är den äldste. Mannen har lungsot, och hon trälkar både natt och dag för att hålla ihop hemmet. Pojken hade en liten springplats, men den miste han, för han orkade ingenting bära, tyckte dom.

— Vad kan han få för straff? undrade någon.

— Det blir bara en varning, när han är under femton år, eller också kan han bli skickad till en uppfostringsanstalt.

— Jag undrar om han inte passar bäst på ett sjukhus? sade för sig själv en sjuksköterska och skakade på hu-

ANDERS TRULSSON: Damporträtt.

vudet: Jag har inte vårdat bröstsjuka barn under så många år, utan att ha lärt mig att tyda tecknen.

I en elegant matsal, prydd av konstverk i skulptur och målning, går en medelålders man fram och åter på golvet. Vid bordet, där lunchen är serverad, sitter en dam och följer med deltagande blickar mannens nervösa rörelser.

— Jag förstår inte, säger hon slutligen, varför du är så orolig. Med den ställning i samhället du har, går du nog fri, skall du få se. Och om du i värsta fall skulle få ett år, så kan vi ju sedan resa utomlands tills det hela är glömt. Eller också bosätta oss ute. — Om du bara ville äta, så skulle du få se att du blir lugnare. En tom mage är en dålig rådgivare, vet du väl.

Mannen lät övertala sig, och det gick rätt bra att få ned en hummer och en kall kyckling, som sköljdes ned med ett par glas Assmanshäuser.

En ringning hördes på tamburklockan, följd av en diskret knackning på dörren. På fruns "stig in" visade sig en jungfru, som anmälde att två herrar önskade tala med direktören. Hon hade bett dem stiga in i rökrummet, men de föredrogo att vänta i tamburen.

Direktören utbytte en blick med sin hustru, som hon besvarade med ett uppmuntrande leende, varpå han gick ut till de väntande männen.

Den ena av dem, visade med en bugning fram ett papper, varefter han vördnadsfullt tillkännagav att en bil väntade utanför. Direktören intog, som hans ställning krävde, ensam fram-sätet.

Just som bilen stannade utanför poliskammaren, kom den lille koltjuven och hans mor ut genom porten. Kvin-

nan neg djupt för den påsklädde herrn, men gossens tårar hindrade honom att se något.

Sjömannen från morgonen, som varit vittne till gossens transport, släntade i detsamma förbi. Då han fick ögonen på gossen, stannade han plötsligt och mätte med blicken först honom och sedan direktören.

— Nej se, utbrast han, här träffar jag ju både den lille som skall hängas och den store som skall släppas! Så mycket rart en får se i land. Fy tusan!

Gnolande en sjömansmelodi, försvann han under de två konstaplarnas hotande blickar.

— Varför gjorde du det, lille Gunnar? klagade modern.

— Pappa sa' att han frös — snyftade Gunnar fram sin bekännelse, på samma sätt som han gjort inför polisen — och grälade på mig för att en så stor pojke som jag inte kan hjälpa till att försörja oss — och inte en gång kunna skaffa litet kol till spisen. — Så gick jag ned till båtarna för att be om några kol, men karlarna bara svor över mig — och körde bort mig — och så — så låg säcken där — och jag tog den och tänkte gå hem. Men så kom konstapeln —

Modern höll barnets hand i sin. Den var så tunn och mager och sotig av kolsäcken. Kring den smala handleden syntes ett skarpt rött märke.

Polisen hade varit så sträng emot henne och sagt att hon uppfostrade sina barn till tjuvar. — Det är inte sant — det är inte sant — kved det inom henne — men Herre Jesus, vad skall det bli av oss — och sex till därhemma.

Men högt sade hon, i det hon tryckte gossens hand ännu fastare i sin:

— Gråt inte så, lille Gunnar, det blir väl bättre, bara vi får arbete.

Uppgifter och mål.

De svenska socialdemokratiska kvinnornas tidning Morgonbris kan i november 1914 se tillbaka på en tioårig tillvaro.

För Morgonbris, som för övriga pionjärer i en ideell och "samhällsomstörtande" rörelses tjänst, blir det det samma som att se tillbaka på 10 år av möda och motgång, men också av hopp och förtröstan. Så som man alltid vet att rätt och sanning segra skall till sist — fast vägen dit går genom så många svikna förhoppningar och så många dyrköpta erfarenheter.

Storstrejken 1909 gick som vi veta över vårt parti som Egyptens ängel från hus till hus, märkande det med sitt ödesdigra tecken. Icke heller Morgonbris kunde skonas från indirekta följder från denna svåra tid. Men det mod, den offervilja och den solidaritet, som de svenska kvinnorna då lade i dagen visar till fullo, att de ha rätt till sin plats i de led, där arbetareklassens kulturkamp och ekonomiska frigörelsesträvan hör hemma.

Det är i förvisning om det nödvändiga och ofrånkomliga i att dessa ansvarsfulla uppgifter fördelas på båda hälfterna av mänskligheten i klokare måtto än som hittills skett, som vi härmed uppmana att slå vakt om och stödja de socialdemokratiska kvinnornas tidning. I en tid som vi nu genomleva, belyst av flammorna från ett förfärligt brodermördande världskrig, förnimma vi väl mera än någonsin känslan av vad framtiden ger oss att göra. Det blir ett socialismens internationella decennium som kommer efter detta. Och där kommer ej kvinnan att bjudas tuga i församlingen.

Må vi därför göra oss starka inbördes och inåt för att kunna rusta oss utåt till vårt fredliga värv för fred, försoning och rättvisa, mot krig, hat och maktpolitik.

Gör ditt till, du kvinna och man av en ansvarsfull tid, att vårt parti må kunna bringa en stor och skön insats i en historia, där maktens herrar fläckat bladen med blod. Och till arbetets kvinnor isynnerhet: Gören edert till, att Morgonbris efter ännu 10 år må kunna visa tillbaka på en tid, där kvinnans insatser i klass- och kulturkampen stigit i värde för varje mått av ansvar hon fått mera.

J. S.

Mors julsaga.

— Berätta något mamma, berätta! Varje kväll ljöd samma utrop från småttingarna. Och mamma berättade så många sagor hon kunde minnas, men när sagorna tröto blev det små historier från egen barndom.

Dessa blevo inte heller illa upptagna, helst när mamma var glad och vågade sig på att tala om litet odygd hon själv varit med om som barn. Men till slut blev alltsammans gammalt och mamma måste hitta på själv. Och då var det sagorna kom, som vi tyckte de riktiga sagorna.

Det blev i den vackra skogen hos den goda féen, som vi fingo göra våra visiter som små prinsar och älvor då vi varit snälla och vi somnade så belåtna och drömde sagan.

Dessa sagors tid var dock allt för kort, snart voro vi så gamla att vi fingo del av livet själv och bekymren i hemmet. Men det skedde på samma sätt som då sagorna berättades.

Det skedde alltid i skymningen, då brasan brann ned. Eftermiddagskaffet hade druckits och så satte mor sig på pallen och lade den minsta till bröstet. På golvet i en ring slogo vi barn oss ned.

Nu skulle vi få höra julsagan.

Och den kom.

Det var en gång en liten prins och en älva, som med många prinsar och älvor och en god fé bodde i ett vackert slott i en stor skog med mycket vackra skära blommor på alla träden. Allt gott och vackert, som älvor och prinsar tyckte om, fanns i det slottet och nu var det riktigt festligt för det var julhögtid.

Mycket vackert hade alla fått och så fingo de dansa så mycket de ville kring ett vackert träd. Och då var det det hände, att en liten prins blev så förtjust att han kysste en liten älva. Men det fick inte prinsar och älvor göra och nu blev det stor förstämning.

Älvan och prinsen togo då varandra i handen och sprungo långt in i skogen, ty de kunde inte uthärda den goda féens bannor. Så sprungo de och kommo allt längre bort, den blommande skogen tog slut och en mörk skog började. Men de orkade inte längre utan satte sig på en sten och gräto. Då kom en stor jätte och frågade varför de gräto. Prinsen talade om alltsammans och då skrattade jätten så gott och tog dem på vardera armen och bar dem över backar och berg tills de nådde en röd, mycket stor stuga, som älvan och prinsen tyckte. Här var också julhögtid, men allt var så annorlunda. Mycken mat fanns på ett stort bord och ett träd fanns inne i rummet som brann och alla åto så mycket, både de små och stora jättarna och jättemor. Prinsen och älvan måste också äta, fast det var svårt, för sådan mat hade de aldrig förut smakat. — — —

FÉEN BERÄTTAR.

Nu hade lång tid gått. Prinsen och älvan hade vuxit och började likna jättens barn. Då tyckte jätten att prinsen och älvan skulle bo i egen stuga och prinsen arbeta själv till sitt och älvas uppehälle.

Jätten timrade upp en stuga och målade den röd och så en dag, när det var mycket kallt och marken var alldeles vit av snö, fingo de flytta in. Och se, nu var det också julhögtid. Prinsen satte då också in i sin stuga ett träd, som kunde lysa dem på julhögtiden och älvan var så belåten. Men värre blev det när prinsen skulle börja arbeta. Han hade fått följa med jätten till det stora stenbrottet, men de stora stenarna tyckte inte prinsen om. Han tyckte det var roligare att hugga blad och blommor och frukter på de mindre stenarna.

Då blev jätten ond och prinsen och älvan måste springa därifrån.

Nu kommo de till den stora staden med stora hus och här fingo de bo i ett litet rum.

Men i den stora staden fick prinsen hugga allt vackert han kunde i stenarna och prinsen och älvan blevo glada och fingo många små barn, som namnet var på älvor och prinsar i den stora staden. Många år levde de lyckliga, men så kom hårda år och de stora krigen härjade landen. Till sist fick inte prinsen hugga några vackra blommor och frukter i stenarna. Ingen ville köpa det vackra. Och så kom nöden. Ingen mat, ingenting till värme, inga varma vinterkläder kunde prinsen skaffa åt sina barn och älvamor och så kom åter julhögtid. — — —

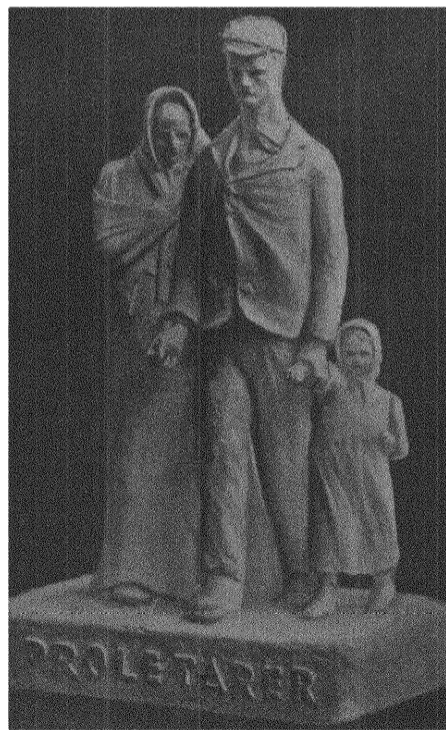
Nu teg mor och stora tårar glänste i ögonen. Allt blev så tungt, tyst.

— Mamma du, är det vi som äro

prinsbarnen... Tåren för utför kinden.

— Snälla, lilla mamma, kunna inte vi hjälpa till? Jag kan gå på torget och försöka springa ärenden, sa' gossen, så får jag en slant. — Jag kan plocka kol vid prämarna, det har jag sett barn göra, sa' flickan, så slippa vi frysa. Och nu blev det rådplägning om allting och alla barnen blevo så villiga att hjälpa till och vara nöjda. Och den julhögtiden gick.

Nu är det åter hårda år i landen, så hårda att inte mödrar och barn ens kunna få träffas och tala om någon jul. S. S.

EJNAR JANSSON: Proletärer.

Hågkomster från vår socialistiska rörelse.

Morgonbris 10 år! Hur livligt erinrar jag mig ej rörelsens första skede! "Kratens" knaggliga stråt, alla basarer på Tunnelgatan och Sveateatern för att skaffa pengar till dess bestånd. Jag känner mig ung igen vid minnet av all den oegennyttiga och uppoffrande arbetslust som då fanns hos alla, som hade någon gemenskap med rörelsen. Våra första demonstrationer, då vår gamle vän K. M. Z. lastade på en flera tidningar än man orkade bära. Livligast erinrar jag mig det året, när "Kratens" kom ut 1 maj röd med svarta bokstäver, då man gick uppe vid Karlavägen och "kursade" tidningar och märken. Det var ej så stor skara kvinnor då, som hade mod att gå med, man var så tacksam mot dem som följde med från trottoarkan-ten och in i ledet, när man bad dem.

Litet tänkte man väl då, att rörelsen skulle behöva delas i man- och kvinnorörelse, så att vi kvinnor t. o. m. ansågo det nödvändigt att utgiva särskild tidning. Den gången vi genom ett föredrag av Ellen Key i A-salen blevo i stånd att skaffa Kvinnornas fackförbunds vackra fanå — efter dess invigning erinrar jag mig så väl hur allas vår trofasta Anna Sterky sade: "Vet ni vad vi snart måste skaffa oss? Jo, en tidning." Det blev verklighet.

Och nu är den 10 år. Jag hade flyttat från Stockholm då, ut i landsorten, och när första numret kom mig tillhanda kändes det lika högtidligt som vid vår första storstrejks utbrott. Många misräkningar har man erfårit, men många vackra minnen finnas också från denna tid. Ett bland dem är, då Karlstadsklubben under 1909 års storstrejk anordnade en kvinnodemonstration, vari deltog omkr. 2,000, endast kvinnor. På en plats som denna, där man ej kan uppbringa så många som vilja lämna sig själva för att vara med om att bryta berg för sina medmänniskor, är detta ett stolt minne.

Måtte nu 10-åringen få fortsätta med sitt livskall under ännu gynnsammare omständigheter än hittills och sprida ljus och glädje i ännu flera hem. Jag känner ett innerligt behov att vid detta för mig enda tillfälle få uttrycka ett varmt tack till alla trofasta kvinnor, som aldrig ha sviktat eller tröttnat, utan alltid arbetat mot målet: Alla människors rätt till lycklig levnad. När man genom arbetslöshetskommittéer, Kvinnornas uppbåd m. m. i dessa oroliga och dystra tider är i tillfälle se alla bestående och genom lagar tillåtna orättvisor mot en del av mänskligheten, då känner man kamp-lusten ännu varmare och behovet av en ännu starkare sammanslutning. Medlet är upplysning om vad vi kunna ge varandra och fordra av oss själva och målet: Frid på jorden. Allas rätt till lycka.

Alma Norsell.

Förbrunnet.

*Ty det, som drömmer vackrast, och det, som blickar mildast,
brutalast och vildast,
skall brytas mot jord och besudlas med mull.*

Fröding.

En gång jag kom till min barndoms gård,
en stilla kväll i en stilla vår,
det var dar, det var år,
sen jag såg den sist,
men minnet var kvar
och jag gick genom nätter, jag gick genom dar
att drömma som förr i min barndoms gård.

Men borta, ja, tom var min barndoms gård,
och skogen var huggen, och ången var kal,
och sjön var tappad och tömd till en å
att driva en krämares hjul.
Där förr gick i frihet ett solstarkt folk,
ett folk, som levde av jordens frukt,
som bodde i sekler från far till son
på samma torva och samma gård
där en gång en stilla och stjärnljus natt
de fötts till världen vid furors sång --
där trampade sniket ett krämarefolk,
som levde för pengar, som sålde av det,
som varit mig kärt i en svunnen tid,
som skulle ha sålt sig själva, sin själ
för stor nog en slant.

Vad är skogen, när fri under himlen den står,
de frågade så, blir det pengar av den?
Vad är blånande berg, vad är grönskande äng,
vad är vildmarkens mosse och vildmarkens sjö?
Blir det pengar av dem?
Hugg skogen, sälj skogen, bryt bergenas malm,
och låt älvarna dra dina hjul!
Det blir pengar av det, det blir pengar av det!
Och pengar är ändå det bästa av allt,
de gör dig till herre, de gör dig till kung,
och till herre är människan född!

Jag tänkte att säga dem: hellre jag svälter,
och hellre jag fryser och hellre jag törstar,
och hellre jag dör som en främling bland fränder,
än ockrar med minnen och ockrar med tro,
med min barndoms skog och min ungdoms sjö!
Till viddernas kung och till djupens herre
att härska i sol och i ljus och i luft
är människan född!

Och inte att leva för pengar, för guld!
Men jag teg, fast det lågade eld i mitt hjärta
och vandrade bort från min barndoms gård
en stilla kväll i en stilla vår.
Det gamla, som varit mig kärt en gång,
var härjat och trampat av oväns fot.
Det var, som ett band hade brustit inom mig,
det var, som jag flög över öde vatten,
jag såg inte land, jag flög vilse i natten...

Och min barndoms gård är mitt land.
det är skändat och bränt av en krämares hand,
det är sålt, det är slaget till slant.

OVE EKELUND.

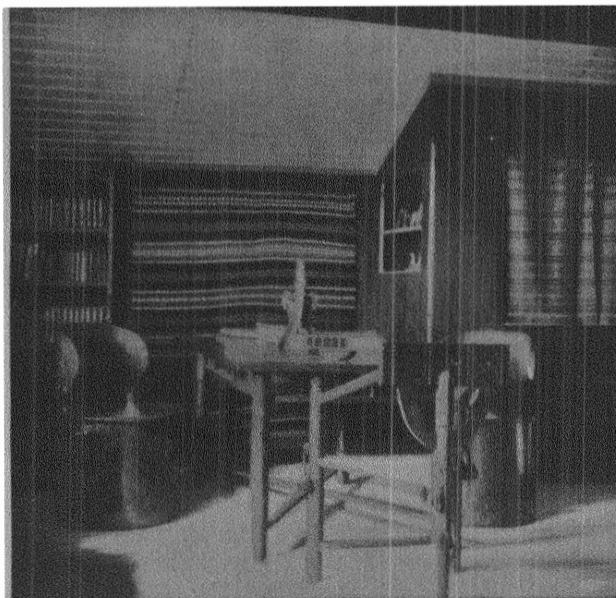

SKOGSTJÄRN: Dalarne.

Hembygdsvård av Karl-Erik Forsslund.

Wahlström & Widstrands förlag.

Utgivningen av detta arbete kan betecknas som en milsten i arbetet för den fosterländska kulturens bevarande och pånyttfödande. Industrins framsteg har två sidor. Den ena är välsignelsebringande genom att den frambringar värden och ger människor ar-

Ny Gammelstuga med förlätssäng.

bete. Den andra har hitintills oftast varit för kulturen nedrivande, då den förstör naturen. Forsslund påvisar, att det icke blott är industrin som förgör, men också de enskilda människorna, vilkas tanklöshet och okunnighet förhärjande går fram över djurliv och växtliv.

Bokens första kapitel handlar om naturskydd och nationalparker och har till motto dessa ord av Karl Starbäck: "Njut av naturen, men låt den så vitt möjligt vara i fred."

Detta kapitel och vad Forsslund däri kräver kan sammanfattas med författarens utomordentligt sanna ord:

Detta — att åtminstone något av fri vild natur lämnas kvar fredat och ostört — det måste med all kraft hävdas och krävas. Det är av högsta betydelse från många synpunkter. Först och främst skönhetens och stämningens — som inte är oviktiga ting, inte bara lyx och snobberi att rycka på axlarna åt, utan minst lika

väsentliga som någon finansiell eller praktisk fråga. "Vårt lands skönhet är en del av vår nationella rikedom."

Eftersom vi nu alla ha

en själ, är det väl meningen att den skall leva och växa, vara frisk och välväxt. Men den måste ha näring och luft för att kunna växa — vida syner för att inte själv bli trång och instängd, vackra levande syner för att inte själv bli ful och förtorkad. Och i all synnerhet i vår juktande nervösa tid behöver den ro och lugn, i vårt myckna talande och diskuterande behövs tystnad. Men den finns ingenstades så hel och djup, så helande och fördjupande som i skogen, på my-

ren, på flället. Allt sådant är hälsokällor av högsta rang, andliga värden säkert lika avsevärda som de ekonomiska. Jag är övertygad om, att värdet hos ett brusande vattenfall som andlig kraftkälla, om det på något sätt kunde uppskattas, skulle visa sig minst lika stort som den materiella vinsten av alla dess hästkrafter.

Bokens andra avdelning handlar om kulturskydd och bygdemuseer.

Denna är en förtvivlans protest mot all den fulhet i byggnadsstil och inventarier, som de sista årtiondena

lyckats producera. Den som verkligen vill lära något av denna sorgliga saga kan få det här.

Här finns både gamla och nya gårdar, enkla, stilfulla, prydande landskapet. Här finns som deras motsats egnahems-villor och bondgårdar, förstörda med utbyggnader av glasverandor och torn av alla de slag. Här

finns illustrationer* med prov på all den vackra och praktiska heminredning, som den gamla bondekulturen i vårt land kunnat uppvisa. Här finns också avbildningar från en del svenska hem såsom de numera taga sig ut med sitt fula krimskrams både i form av möbler och prydnadsföremål.

En av de allra starkaste sidorna av Forsslunds arbete är framhållandet av hemmets betydelse. Den ofta framträdande rotlösheten i vår tid är icke i hans stil och därmed sammanhänger också hans skarpa protest mot att vi skola förena drömmen om världsmed-

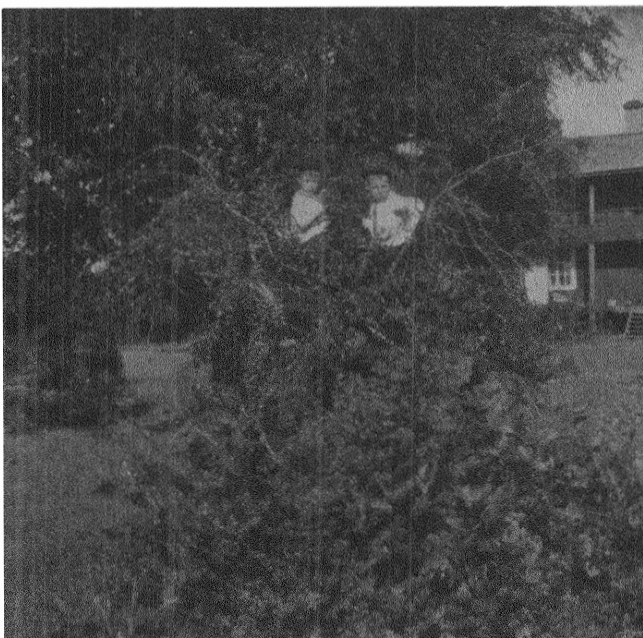

STORGARDEN: Dalarne.

borgarskapet med tanken på utplånandet av nationella och individuella olikheter.

Naturen och hemmet är enligt Forsslund livets grund och på den grunden vill han att var och en skall kunna få bygga. A. L.

* När man betänker det utomordentligt lärorika innehållet och de talrika illustrationerna, är bokens pris synnerligen billigt, nämligen 4 kr. Den bör icke fattas i något bibliotek.

"Där klättrade varje ny ättling som barn."

Från kvinnoklubbens genom- brottsdagar.

Hur oändligt avlägset ligger ej i mitt minnes dunkla gömmor den dag, då jag genom Stockholms allmänna kvinnoklubb anslöt mig till det Soc-dem. arbetarepartiet.

Det är nu jämt 20 år sedan.

Länge hade socialismens idéer hägrat för mig, men jag stod och vägde, vilken väg jag skulle gå. Till slut segrade mitt sunda förnuft över mina romantiska revolutionsideal (de ligga väl än någonstans i mitt undermedvetna "jags" gömmor) och jag beslöt mig för att kasta mig rätt in i dagsstridernas vimmel.

I dec. 1894 gick jag in i kvinnoklubben.

Vi hade på den tiden våra möten vid Tunnelgatan 14 i en liten otrevlig och mörk lokal.

Alla, eller så gott som alla, vilka då aktivt deltog i klubbarbetet äro nu borta. Där var fru Erika Lindkvist, dugande och energisk, varm nykterhetsvän, men med det oförlätliga felet i "en proletärklubb", att vara svag för samarbete med överklassens kvinnor inom Fredrika Bremer-förbundet och annorstädes.

Då ansågs ju socialdemokratin som något rent ohyggligt!

Så hade vi Gertrud Månsson, som i många år var klubbens ordförande, ett uppdrag som hon skötte utan vank och tadel. Den präktiga fröken Gertrud sitter nu som vår stadsfullmäktig. Om hon är starkt på glid mot "högersidan" inom partiet vet jag ej, men att hon är en kärnkvinna det lärde jag mig under den tid jag arbetade samman med henne.

Vid hennes sida stod som sekreterare, tror jag, i många år den lilla fröken Löfgren, en liten äkta, fin kvinna, maskerska, till yrket. Hon hade den vanliga proletärsjukan: lungsot, men deltog energiskt i allt vårt arbete och skötte sina åliggande med kläm.

Till slut dukade hon under för tuberkulosen, låg länge och kämpade med döden, som slutligen förbarmade sig över henne och förde henne bort från lidande och nöd! Minnet av henne hör till de vackraste jag har från dessa dagar.

Så ha vi att minnas fröken Anna Söderberg, strykerska, en varm liten själ, dyrkarinna av Eller Key och "tolvterna" — men duktig inom klubben. Hon emigrerade till Los Angeles, där hon numera är välbeställd husägarinna.

Som klubbens energiska kassör fungerade i många år fru Anna Johanson. Energisk, korrekt och för vilken klubbkassan ofta nog var allit. Med idéerna om "broderskap och samhörighet" var det si och så, när vi andra ibland ville att hon skulle "glänta

Anna Sterky

har ända sedan 1891 varit verksam i Sverige. Därav har följt att hon kan känna sig och av oss uppfattas såsom helt vår.

Det var först Göteborg, som fick nyttan och glädjen av hennes arbetsiver, där hennes man och hon startade "Ny Tid". På grund av överansträngning måste Fredrik Sterky lämna posten i Göteborg och blev expeditör för "Arbetet" i Malmö.

Där bildade Anna Sterky handskömmerskornas fackförbund, ehuru vistelsen i Malmö blev helt kort.

Redan i nov. 1898 blev nämligen mannen förflyttad till Stockholm och beklädde posten som Landsorganisations ordf. till sin död i jan. 1900.

Efter detta för Anna Sterky oerhört hårda slag har hon stått ensam. Men med vilken styrka har hon dock ej stått kvar i kampen och vilket arbete har hon ej utfört! Först såsom biträdande å partistyrelsens expedition och sedan såsom verksam i kvinnorörelsen. Vem minns henne ej från de år, då Kvinnornas fackförbund kom till och lyckades växa sig stark med 25 föreningar! Det var åren 1902—1908.

Kvinnornas fackföreningsrörelse uppgick i männens, men tidningen Morgonbris fortlevde. Dess startande är också Anna Sterkys verk och hon var dess redaktör i 4 år.

Anna Sterkys hängivenhet för socialismens sak, hennes lugn och behärskning under arbetet har för oss alla varit av stor betydelse.

A. L.

på kassaskrinet" för att å klubbens vägnar bistå någon kamrat. Men det behövs väl sådana energiska "kassa-kiste-kvinnor" med. Dugande och energisk som få har "fru Anna" gjort en präktig insats både i klubbarbetet och annorstädes.

Så få vi ej från detta tidsskede glömma fru Elin Engström, som på den tiden med energi arbetade inom klubben samt längre fram fruarna Alma Tengdahl och Anna Hansen, vilka vid mer än ett tillfälle hade klubbens "Martha-bekymmer" om hand.

Men där funnos också "irrbloss och kometer", som arbetade ostadigt och brutalt. Till dem hörde fru Sjöberg (?) tror jag namnet var. Hon var portvaktsfru och besjälad av ett glödande hat till allt vad "manfolk" hette och höll alltid rungande anföranden mot "de usla karlarna", som aldrig ville uppskatta kvinnan och hennes arbete, som städse föraktades. Hon dundrade ofta värre än en svävelpredikant — och jag hade mängen het dust med henne, ty min lösen var samarbete och gott kamratskap med partimännen — ej strid på kniven. Ingen "könsstrid", utan alla krafter skola riktas utåt i proletarietets klasskamp.

Fröken Augusta Falk deltog också under dessa klubbens barnår med mycken entusiasm. Hon var cigarrarbeterska och hade fått smaka livets bittra dryck mer än andra. Själv sjuklig hade hon en sjuk mor att sörja för och flera släktingar därtill. Hon var fanatiskt revolutionär på den tiden, en rysk revolutionstyp, som dock tyvärr, trots sin stora begåvning, ej hade det inflytande hon bort ha, just tack vare sin obehärskade, revolutionära glöd.

Så hade vi fru Wilhelmsson, folkskollärarynna, gift med boktryckare Wilhelmsson, som ej så länge arbetade inom kvinnoklubben.

Våra klubbmöten voro livliga nog; i all synnerhet när Augusta Falk med revolutionär glöd höll sina anföranden med vibrerande röst och ofta nog råkade i fullständig extas.

Slitningar och rivningar förekommo ju, men vi arbetade så gott vi kunde, togo initiativ till stora kvinnomöten och sökte och fingo till slut männens hjälp, så att vi kunde bilda "Kvinnornas arbetsutskott", vars uppgift var att överallt gripa in och organisera kvinnorna. Som kontrollant ägde partiet ett manligt ombud; i flera år hr Fritz Lindkvist. Det arbetades med liv och lust! Anna Söderberg, Gertrud Månsson och jag voro en tid medlemmar i detta utskott.

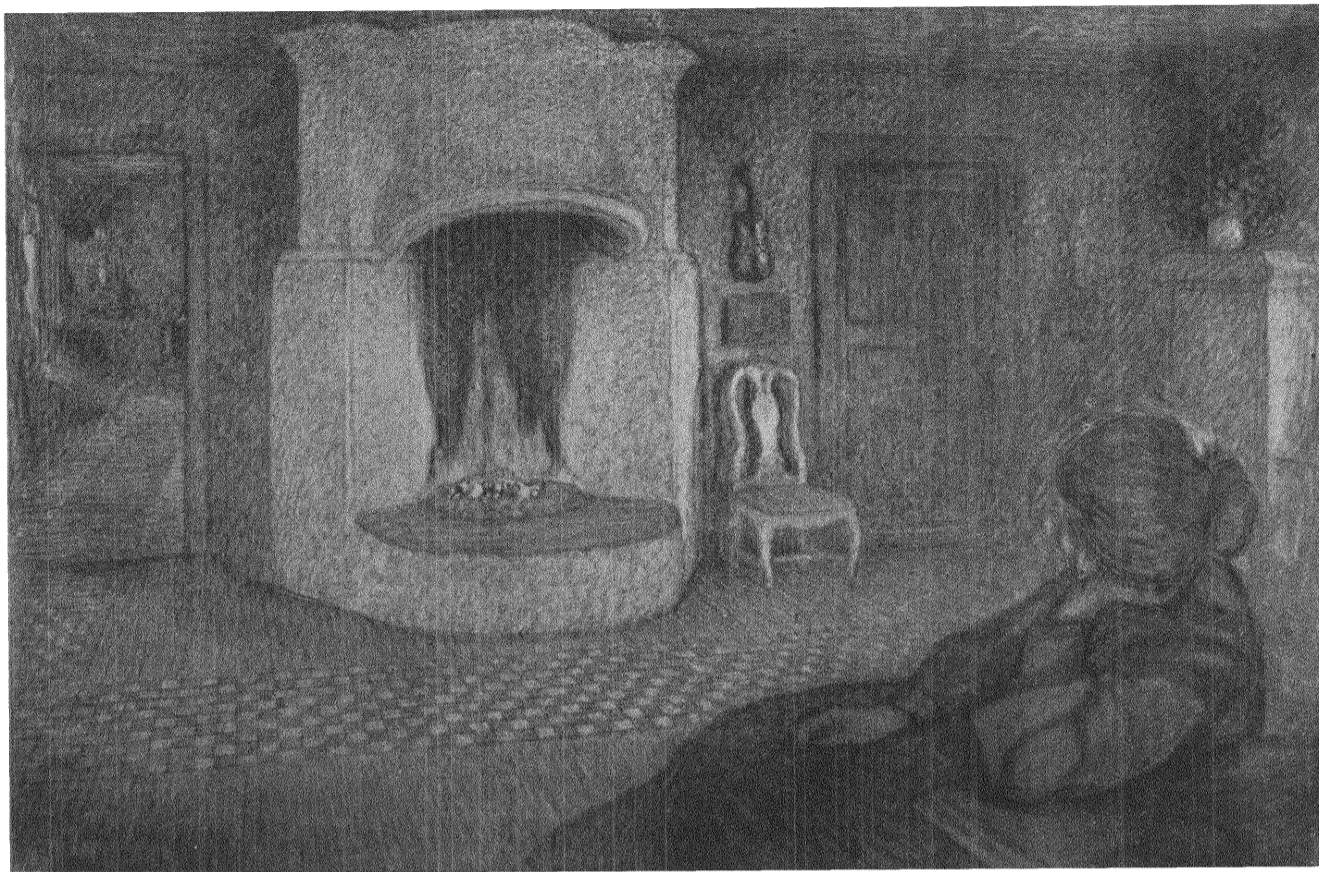
Till att börja med hade vi "samkvämsaftnar" inom klubben, som kunnat utformas till briljanta bildningscentra för proletärkvinnorna.

Vi hade kaffedrickning, uppläsningar och så ett bord fyllt med tidningar och tidskrifter, som rätt flitigt genombläddrades.

Dessa samkväm blevo dock ej så livgivande, som de bort och kunnat bli, beroende på småsinn, avund och intriger — som, Gudnäs, så visst ej saknades i vår krets!

Så gick tiden! År 1899 kom fru Anna Sterky upp till Stockholm och sedan dess har hon varit den levande och ledande kraften inom kvinnorörelsen.

Hon var en organisatorisk förmåga av yppersta slag, såväl praktiskt som teoretiskt skolad och från och med nu

BJÖRN ALGRENSON: Skymningsglöden.

var till stor del mitt arbete inom den socialdemokratiska kvinnorörelsen slut.

Jag kom in i agitationsarbetet, började resa land och rike omkring för att sprida socialismens idéer till både män och kvinnor! För mig står alltid människan i första hand — ej mannen eller kvinnan.

Jag hade nu funnit min rätta plats i livet! Kunde släppa lös alla mina därtill bundna krafter i idéernas tjänst och har, som ni nu alla veta, ända sedan 1903 kämpat i "Frams" och "Stormklockans" led!

Där är jag hemma! Där ser jag hur unga människosjälar utvecklas och mogna. Där kan jag stå med i idéernas kamp, där skämmas vi ej för att ärligt föra fram socialismens idéer, för att få målmedvetna förkämpar! Där äro vi ej män och kvinnor, som gå var sina vägar, utan kamrater som kämpa en gemensam kamp för idéerna.

Småsinne och lumpenhet finns väl även där med, som överallt, men vi söka bränna bort sådana rostfläckar, och få fram klara, blanka människosjälar, som med glatt mod bära dagens tunga och hetta i kamp för socialismens världsfrälsande idéer!

Och så skildes kvinnoklubbens och mina vägar åt, och med det speciella kvinnoarbetet har jag under de senare åren ej haft något att göra.

Jag har ofta möten ute i bygderna för kvinnoklubbarna, liksom för övri-

Morgonbris har varit och är onekligen en fin och gedigen tidning och för oss socialdemokratiska och även andra v a k n a kvinnor har alltid Morgonbris kommit som en kärkommen vän.

För Eskilstuna Kvinnoklubb:
Styrelsen.

Vår tidning Morgonbris är bra. Detta är den mening som uttalas både av klubbmedlemmar och utomstående här på platsen. Men det finnes ju även andra, som klandra densamma, och därför må det ligga i allas vårt intresse att söka ge den större spridning, ty därigenom gives ju större resurser att få den ännu mera värdefull.

Vår klubb har rönt mycket motstånd och setts med allt annat än blida ögon av såväl män som kvinnor. Häri har dock en ljusning inträtt under det senare året, ity att medlemsantalet ökats och klubben åtminstone anses existensberättigad. Till detta senare resultat har Morgonbris icke minst bidragit, ty genom den har ju allmänheten fått upplysning om vad vi arbeta för. En

ga organisationer, och har träffat många små entusiastiska kvinnor därute i bygderna runt om — men jag känner alltid att jag ej duger till att vara speciellt kvinnoagitator! Jag vill tala till människor rätt och slätt.

Kata Dalström.

Uttalanden om vår tidning.

önskan vilja vi ock uttala: Låt oss, om möjligt, slippa se krigsbilder och läsa krigsepisoder i vår egen tidning, ty därav får man mer än nog ändå.

Ett fyrfaldigt leve utbringa vi för 10-åringen!

Karlshamns Kvinnoklubs styrelse:
g:m B. B.

Tidningen Morgonbris har under den gångna tiden säkerligen varit en god hjälp i det sociala väckelse- och upplysningsarbetet bland arbetareklassens kvinnor, men vi vilja dock icke undertrycka vår åsikt om, att den särskilt under sista tiden väl mycket glidit över åt borgerligt håll samt redigerats på ett kanske för mycket bildat och för de flesta arbetarekvinnor oförståeligt språk och därigenom mindre tjänat vår sak och sin uppgift. Ett arbetarekvinnornas språkrör bör framförallt föra deras talan och detta på ett sätt, som överensstämmer med den lägre grad av skolbildning, dessa i regel äro i besittning av.

Om vid tidningens redigering vederbörlig hänsyn tages till dessa våra uttalanden, tro vi att densamma under kommande tider i ändå större mått än hittills skall komma att fylla sin uppgift.

Malmbergets Socialdemokratiska
Kvinnoklubb:

G:m Clara Lindkvist.
Skr.

Morgonbris har för arbetarekvinnan en stor uppgift att fylla. Tidningen har också fyllt denna sin uppgift. Sakrikt och lättfattligt har Morgonbris behandlat och redogjort för de olika kvinnofrågorna. Ävenså de inlägg, som genom bilder ur verklighetslivet skildrats såsom karaktärsdanande och upplysande.

När vi så se tillbaka på det arbete som nedlagts under 10-årsperioden, uttalar klubben sin belåtenhet och sympati för tidningen sådan den varit och sådan den nu är, för vilket redaktionen har all heder och tacksamhet.

Leve arbetarekvinnornas tidning!
Luleå Soc.-dem. Kvinnoklubb:
G:m A. V.

Lunds Socialdemokratiska Kvinnoklubb uttalar sin fullkomliga belåtenhet med tidningen Morgonbris, evad det gäller dess deltagande i vår rörelse och skötseln i övrigt under den nu gångna 10-årsperioden. På samma gång vill klubben på det hjärtligaste önska tidningen en god fortsättning till en ny 10-årsperiod och ett tack för den gångna.

Lund 14 nov. 1914.

Med parthälsning:
Anna Ahlbom.
Skr.

Vårt uttalande om Morgonbris är, att den är mycket fin, bra och upplysande samt följer med i både lagstiftnings- och politiska frågor, så långt utrymmet tillåter (och vi förstå). Uttalanden inom vår klubb ha dock gjorts, att tidningen borde vara än mer agitatorisk, så att vi även genom den kunde vinna större anslutning till våra klubbar och vårt parti. Mer borde lämpliga diskussionsfrågor införas, som oftast för de små klubbarna är svårt med, då vi just inte äro så upplysta som önskligt vore. Ges blott ämnet, går det så småningom. Alla främmande ord, om det är nödvändigt använda dem, som nu rätt ofta förekomma, borde inom parentes försvenskas — så gör åtminstone "vår Kata". Alla dessa långa bokenämningar och recensioner över dyra bö-

ker, ofta upptagande ända till 3—4 spalter, kunna uteslutas. Vi arbetarekvinnor ha ej råd till dessa dyra alster, om vår håg och tid än skulle medgiva det. Ofta kunna öreskrifterna vara mycket goda, uppbyggliga och lärorika, om ock någon gång priset blir 1 kr., men högre är svårt för de "små" i samhället att gå, tror
Nyköpings Allm. Kvinnoklubb:

G. J.

Vi vilja dock till red. av tidningen "Bris" framföra ett hjärtligt tack för allt arbete med anskaffandet av läsvärda artiklar och fina illustrationer under det gångna året.
D. S.

Till frågan huruvida Morgonbris under sin 10-åriga tillvaro fyllt sina uppgifter och huru dessa omfattats kunna vi ställa en genfråga: På vilket plan hade den socialdemokratiska kvinnorörelsen stått f. n., om icke den lilla banbrytande tidningen röjt väg?

Sedan Blekinge gjort dess bekantskap har Morgonbris ständigt omfattats med synbarligt intresse och sympati, icke minst ibland männen, vilka delvis genom denna lärt sig förstå och respektera kvinnornas strävanden; och när tidningen vid våra fester och sommarting utbudits till tvekande medsystrar, har ofta någon välvillig make eller annan manlig anhörig med en liten vänlig stöt påmanat med ett: "Jovisst!"

För de kvinnor, som med sin ringa förmåga arbeta i rörelsens tjänst är Morgonbris en hållhake och sporre, varför utan tröttheten och modlösheten många gånger skulle taga överhanden.

Samtligas vår önskan är, att 10-åringen må växa sig stor och stark för än mera betungande arbete, som stundar, och för nya erövringar.

För Ronneby Soc.-dem. Kvinnoklubb:
Rebecka Svensson.
Betty Andersson.

Jag bringar 10-åringen all min hyllning, den är min mest kärkomna gäst i hemmet samt på mötena mitt trogna

sällskap, och där är den också välkommen. Ty på grund av sin präktiga redigering är det ej så få gånger den får det erkännandet, att Morgonbris är en tidning, som arbetarekvinnorna hava all heder av. Vad som hindrar i försäljningen är 10-öringen. Hur skulle det vara, om tidningen komme ut i mindre format och 2 gånger i månaden samt endast kostade 5 öre?

Jag vill önska vår kära Morgonbris all lycka i fortsättningen, och må den ej gå sakta som en lätt bris, utan må den gå fram för full vind och med storm tränga in hos alla arbetarekvinnor i hela Sverige.

Stockholms Allm. Kvinnoklubb:
H. K.

Ehuru vi av ekonomiska skäl ej anse oss kunna sammankalla klubben till ett möte i denna fråga och styrelsen ej i densamma vågar uttala sig, vilja vi dock meddela, att vi under föregående år haft Morgonbris som diskussion på vår dagordning och framkom där en hel del klagomål.

Stockholms Södra Kvinnoklubb:
Hulda Roos.
Ordf.

Vi som stå i arbetet och intressera oss för detsamma, vi ha också lärt oss att värdera vår tidning och för oss är den en kär vän. Dock ha vi gjort den erfarenheten, att de som stå oförstående för vår rörelse också i de flesta fall ej bry sig om tidningen, varför den ej kan så som önskligt vore föra agitation för våra idéer. Men vid sidan av den rent personliga agitationen och först och främst som en föreningslänk mellan V. U. och klubbarna i olika delar av vårt land har den en stor uppgift att fylla. Så länge vi ha en "kvinnorörelse" och en "kvinnofråga", böra vi också ha vår tidning. Vi önska Morgonbris på 10-årsdagen ett varmt "lycka till", förvissade om att Morgonbris' framgångar äro synonyma med kvinnorörelsens i sin helhet.

För Örebro Kvinnoklubb:
Elisabeth Karlsson.
Korr. sekr.

Mannen med spindel hjärtat.

— Ja, hans uppgift i livet liknar en spindels uppgift ungefär. Spindeln väver nät i vinklar och vrår om dagarna, om nätterna ligger han på lur. Från något smyghål håller han utkik på väven om ett litet krypska låta lura sej. Och sprattlar äntligen ett kryp i maskorna så — vips! Då är han på det med detsamma. Hävar åt sej det med fångarmarna och suger blodet ur det och gör kål på det utan förbarmande, med hull och hår.

Efteråt hänger magen på vampyren rund och trind som en liten ballong.

Våran disponent arbetar inte med händer och fötter för att få några grejor färdiga för dagen. Det gör han förstås inte. Han

gör affärer, som det heter. Det är finare än arbete. Han gör affärer i trä- och glasvaror och jag vet inte riktigt vad han gör affärer med allt. Det är väven, spindelväven. Vi äro flugorna. Och ingen behöver fråga om vi äro flugorna. Det syns på utanskriften — magra, fårade ansikten — grova knotiga händer — böjda ryggar. Lungsoten blir slutet på historien. Slita ont över förmågan, svälta och fara illa, fingo vi för egen och andras skull hela tiden. Vi ville leva och för det att vi ville leva tillåto vi att man tappade blodet av oss långsamt. Det är att arbeta bolagsarbete. Och i en kropp, som inte får tillräckligt med näring, men likväl måste lämna sin tribut av blod och svett dagligen, kan inte ett par lungor fungera i längden. De säja ifrån obevekligt. Knall och fall sälja de inte ifrån, det förstås, men långsamt. Långsamt, som man ser

ett ljus flämta, tills att det är slut med det. Men han, spindeln, som inte arbetade mycket själv, som sugit musten ur oss genom att betala oss usla löner och som inte ger sej någon ro förrän sista droppen är tagen, han dör av "överfettning", när han dör. Den ene dör av för mycket mat och för lite arbete, den andre dör av för mycket arbete och för lite mat...!

Det var Anders Gustav Gustavsson, "A. G.", som talade.

Vi voro arbetskamrater och vi justerade bräder i brädgården, jag och A. G. Bräderna buro vi sedan, efter hand som det fordrades, in i såghuset, där en hyvelmaskin stod och brummade på sitt kända vis så lång dagen var, vägg om vägg med en sågram, en enda på stranden av kvarnån. Kvarnån var ett litet vattendrag, som rann genom stadsområdet i dess utkant. Bräd-

Från det krigförande Tyskland.

I "Die Gleichheit" har införts följande upprop, som i all sin ordknapphet och korthet är ett gripande uttryck för krigssituationen.

Till våra partikamrater!

Strax efter krigsutbrottet uppmanade partistyrelsen i sitt upprop alla partimedlemmar att förbli organisationen och partipressen trogna.

Denna maning gällde även Eder, kvinnliga partikamrater. Ja, den gällde och gäller ännu i dag Eder i all synnerhet.

Överallt har kriget gjort stora luckor i leden bland våra organisationer, luckor som tyvärr till största delen aldrig mer skola fyllas, emedan många av de våra redan funnit och ännu många skola finna döden på slagfältet. Bland dem, som ryckts bort ifrån oss, äro många funktionärer och det är nu Eder hedersplikt att övertaga deras uppgifter och efter bästa förmåga fylla dem.

Det kommer att fattas krets- och avdelningsledare, kassörer och många andra personer i organisationernas tjänst.

Där avgifterna ej alltid kunna in-kasseras, emedan medlemmarna sakna medel på grund av sjukdom eller arbetslöshet, där gäller det att upprätthålla de värdefulla personliga förbindelserna med medlemmarna och med hustrurna till de partikamrater, som stå på slagfältet. Då gäller det att bibringa dem tröst, och rikta deras blick på framtiden och visa dem att en mängd uppgifter vänta på dem.

De socialistiska idealen, som leva i vår hjärna och vårt hjärta, skola giva oss kraft att vid sidan av de viktiga plikter det sociala hjälparbetet överallt pålägger oss icke åsidosätta våra heliga plikter i partiorganisationerna.

Tankar om kriget.

Kriget... kriget... kriget...

Finnes något hemskare? Där tillåtes allt, som under fredstid bestraffas. Ens inre reagerar emot allt detta barbari, men så resignerar man och tror, att det måste väl vara så där. Men är detta förhållandet? Nej, och tusen gånger nej! Fast jag ej känner till den höga diplomatiska förhandlingskonsten och dess affärstransaktioner med människoliv vågar jag dock påstå, att krig är brodermord och dödandet av alla mänskliga känslor hos individerna. Skulden vill jag lägga på de ledande, men även en del på de människor, som låta förvilla sig att blott tro och ej tänka själva, ty varje människa som tänker en smula närmare på saken måste inse, att krigsfanatism är något som måste bort.

Särskilt vi kvinnor måste vakna och skaka slöhetens sömn ifrån oss och säga ifrån att det är blod av vårt blod och kött av vårt kött, som lider under krigets fasor. Jag tror, att kvinnorna i alla länder nu börja undra: "Måste vi föda barn till skottavlor för de moderna krigsredskapen, kan det verkligen vara vår uppgift?"

Tror ni att våra unga emigrerade så, om moder Svea vore som en verklig mor för sina söner och döttrar, om det funnes samma rätt för den minste som den störste? Det tror icke jag. Ty hur kan man känna kärlek till en plats, där man förtryckes, svälter, fryser, får försaka, bara försaka, trots att man arbetar i hopp och tro att det skall bli bättre. Samtidigt ser man en annan klass, som har allt och ändock vill ha mer. Man berövar den fattige hans människovärde, då man icke aktar hans liv, utan försöker genom krigshumbug och militarism förkväva det bästa hos individen. Jag, som hustru och mor, vägrar att föda och fostra varken söner eller döttrar mer, så länge det är som det är. Jag har funnit, att detta är det enda sättet. Om alla mödrar vore eniga, skulle det också vara det effektiva. Därför vill jag rikta en maning till alla kvinnor: Vakna, och börja se eder omkring på allt elände och den nöd som följer på ett krig, både för den som vinner och förlorar. Resignera icke, utan protester! Och det kan bäst göras i kvinnornas orga-

Agitation och upplysning.

Under den tid jag deltagit i kvinnörörelsen har jag tyckt mig finna, att vad som mest fordras för rörelsens framgång är mera planmässighet i agitation- och upplysningsarbetet. För att få alla arbetarekvinnor intresserade för våra strävanden behöves en intensiv agitation, inte ett agitationsmöte då och då, utan en ständigt återkommande agitation med plan och ordning i. Därtill fordras samarbete av klubbarna över hela landet. Ett bra sätt att agitera är också att sprida upprop och broschyrer och det vore därför önskligt om dylika kunde utarbetas gemensamt för alla klubbarna. Vidare är det nödvändigt att vi sätta fart i upplysningsarbetet.

Vi önska att få kvinnor invalda i alla styrelser och institutioner, där vi äga rättighet att tränga in, och detta är nog också för samhällsarbetet gagneligt. Men skola vi därigenom kunna göra någon nytta, så måste vi ha förutsättningar för att kunna utföra det värv, som blir oss ålagt.

En sådan förutsättning är just, att vi äro väl skolade samt insatta i samhällets lagar och arbetssätt. Det bör därför vara kvinnoklubbarna angeläget att, såvitt möjligt är, anordna kurser i kommunalkunskap, samhällslära m. m.

Till allt detta fordras mycket pengar och framförallt mycket arbete, men vi få komma ihåg, att för ernående av vårt stora mål, kvinnornas frigörelse från både andligt och lekamligt förtryck, kan ingen börda bli för tung, intet offer för stort. **G u n h i l d a .**

isationer samt genom våra tidningar. Glöm icke att köpa och läsa vår tidning. "Morgonbris", som nu firar sitt 10-årsjubileum. Den har mötts med mycket motstånd, men detta till trots, och tack vare våra kämpars energi, har den gått fram som en banbrytare för arbetareklassens och kvinnornas intressen. Därför, leve vår tidning "Morgonbris", leve den soc.-dem. kvinnörörelsen! Leve socialdemokratien! **A t e r g r a m .**

gården, som jag talat om, jämte sågen och hyveln hörde ihop så gott som. Vilket inte hör till vanligheten precis. Endast en bred gång skilde de två senare från den förra. Där i gången stod A. G. och jag och justerade bräder.

Det var en tidig morgon i början av november. Och som bevis för att den månaden, november, ännu så länge hävdade sin plats i almanackan som vintermånad, kan nämnas, att frosten klädde marken vit på morgonen så här strax och att kamraten A. G. anlagt vantar.

Himlen var klarblå, utom i väster, där en mörk, tjock "bank" steg upp.

Det blev bestämt snart något snö...

A. G. hade klagat för mej över värk i alla leder, som han uttryckte sej, och när det värkte i alla leder på A. G., då kunde man vara förvisad om att vår landsända råkat

i ett för oss utefolk mindre behagligt övadersentrum. Medan vi arbetade och medan justersågarna i våra händer rördes upp och ned i den för detta jobb vanliga rytmen, samtalande vi ibland.

Kamratens röst kunde jag höra väl, liksom han hörde min, när vi ansträngde lungorna och talade högt.

Men ibland åter stodo vi och tego dagen i ända, döva för allting annat utom förmanens order allt emellan och surret från sågen.

Jag vet ej, men jag tänker mej det, att på avstånd liknade vi ett par marionettdockor, vi båda — ett par dockor, som drogos upp med fjäder i ryggarna och som "gingo" 3 à 4 timmar i taget på en uppdragning. Eller ett par gamla kampar, förspända körvandringen för tröskverket — tramp — tramp — tramp. Huvudena nedåt, hängande käkar, blickarna slöa.

Här var det sågarna som gnisslade.

Vi tänkte på våra öden på var sitt håll, kamraten och jag, när vi voro tysta. Det var i går som vi tänkte på våra öden. Men i dag är det en pratadag igen, dess bättre. Och det är A. G. som har ordet.

Han fortsatte:

— Som du väl vet, så är disponenten inte svensk. Visst och sant är han född här i landet, men föräldrarna äro tyskar. Men inte spelar rasmärket någon roll i affärer. Tysk eller svensk, den ene såväl som den andre, har tillåtelse av lagen att roffa åt sig värden och klå arbetarna så mycke han har lust till i det här landet.

Hit opp kom han söderifrån i sin ungdom. Började först som simpel arbetare i glasbruket här oppe i socknen. Blev verk-mästare om någon tid.

Ägare av bruket blev han efter några år.

Af alla
Cacao-
sorter
jag prövat
har ingen
smakat så
bra som

THULE

Det går fort att stiga när man har de rätta talangerna.

I alla fall — miljonär är han nu. Och det syns på honom, att han är miljonär. Röd och trind som en liten ballong. Pengar som gräs. Stora jordegendomar. Och så det här verket dessutom. Det kunde vara nog för en man att leva nöjd och lycklig på, detta. Men han är inte nöjd. Ingen ro alls! Mer vill ha mer.

Hur ska man annars förklara saken? Oss håller han efter med sin närvaro om dagarna som remmen ett hjul. Tre och fyra gånger är han här. Första gången på morgon vid 6-tiden. Vinsten av utförsäljningen från gårdagen går han först och hämtar av faktorn i kontoret därborta — det är väl den som tar ifrån honom honom ron att sova! Till hyveln därefter, till sägen. Där ifrån till brädgården. Den går han runt om och om igen.

Han ska se om alla äro på sina platser vederbörligen, förstas. Och det har han rätt till, ju. Men de där blickarna — dem har du märkt? De verka som piskrapp på mej och verka som en uppmaning, aldrig utsagd men ändå från hjärtat menad, att vi ska vara så goda och knoga på bara ideligen.

Vi äro flugorna — så att vi ska inte bättre behandlas — men stabbar, brädstabbar och vedfamarna bortefters i gångarna, dom smeker han med blicken som om dom voro kvinnfolk i knoppningstider...

— Att du var agitator i grund och botten A. G. och att du var så röd, det har jag verkligen inte haft reda på förut. Är det något särskilt i dag eftersom...

A. G. avbröt mej och log bittert: — Jag fick min skattsedel i går kväll. Det är alltsammans. Eller det är bara en bräddel av alltsammans. Men om en bräddel kommer på vägen då den förut står och väger, då är det färdigt. Jag kan inte betala min skattsedel, jag kan inte!

I natt har jag legat vaken och funderat hela natten.

Det är inte roligt när man har 40 öre att dela på till mat och kläder, ska jag säga. Sex personer äro vi i hushållet, 3 om dagen förtjänar jag, därav går till hyra 50 öre om dagen. Räkna sedan efter själv om du tror att jag ljuger!

I natt låg jag vaken och tänkte på allting. Jag letade efter en utväg. Men jag fann ingen utväg. Mörkt vart jag vände mej! Och nu är jag rasande.

A. G. strök sig om näsan med yllevanten med en energisk gest. Sedan fortsatte han lugnare: — Men knappast det har man rätt till. Att vara rasande. För skulle han, mannen med spindelhjärtat, få nys om att en fattig fan som jag, en blodfattig tunn fluga följt bibelordet och kläcka ur sej lite sanning om en folkplågare, så kan du väl vara lugn för att jag finge katt (= entledigas) på eviga minuten. Och det har jag inte råd till. På såna grunder är jag världsmedborgare, lever jag och beskattas, jag, gudbevars. Så nog alltid har man anledning att glädja sej åt ett barns födelse!

— Han kommer här!

Mellan två brädstabbar såg jag vår chef komma gående. Pälsklädd, värdig och för övrigt inte oäven. I handen, handskbeklädd, gick käppen med silverkryckan i små nätta svängningar som pendeln i en klocka.

Med ett rop varskodde jag kamraten försiktigt.

Han stod just i begrepp att sätta foten upp på kapbocken för att kunna fortsätta samtalet ordentligt.

— Vem han?

— Disponenten, vet jag.

— Hm. På ögonblicket gled foten tillbaka ner på gången. — Chefen? Nä, då var nog tiden väl så olämplig för "5 minuter" i alla fall. Sägarna gnisslade åter i träet. Minerna i våra ansikten blevo som förut åter: allvarsamma, trumpna, trötta.

Mannen med spindelhjärtat, slavgogden, var i faggorna! Endast kamratens miner såg jag, men att jag såg dem var nog. Vi uträttade samma arbete båda, samma betalning hade vi och vi tjänade samma herre...

Han gick nådigt förbi oss nu. Men sedan han gjort rondan, den vanliga till kontoret först och sedan platsen runt ett par varv, kom han igen.

Tätt bakom A. G. ställde han sig. A. G. vände sig om. Mössan lyfte han på av vana. Ett par fingrar vid tinningen, nedlåtande och avmätt, var svaret.

— Gustavsson har väntar på — höh? Det är väl knappast behövt. Ännu. Det ser så klusigt ut att ha väntar på i arbetet. Höh.

Jag så på A. G. och jag såg på dem båda. Vad jag tänkte och vad jag kände, hör

mej till själv. A. G. blev röd, såg jag. Ädrorna blånade upp vid tinningarna. Munnen förvreds av små ryckningar, liksom å katten då han vädrar en fiende. Sägen ställde han ifrån sig, när bräderna avkapats för varje gång, så att det sjöng i dem. Ett tag såg det ut som hade han i sinnet att taga spindelhjärtat ur en karl med händerna omedelbart och på stående fot, men han be tvang sig.

— Det är kallt att vara utan — sade han i stället fogligt. Det var 4 grader i morse.

— Det fäster jag mej inte vid. Man bör kunna arbeta sig varm vid 4 grader. Höh.

Aja, nog hade man provat på det alltid, både när man bar plank i sin ungdom eller när man högg timmer i skogarna. Men med justering av småbräder på dagsverke för 35 öre i timmen — av det blev man inte varm särdeles. Och han var för resten gammal, saftlös och klen till hälsan...

Stillsamt tog A. G. vantarna av sig och lade dem åt sidan, sedan han förklarat sig. Förnöjd och med käppen lyftad som till hugg omedvetet, vände sig miljonären om på klacken och spatserade därifrån. Sverige — eller rättare — Tyskland var räddat.

I-i-h — huh — sjöngo sägarna. Andra röster sjöngo med — hyvelns och sägens, men den sängen har ingen ännu hittat något namn på. Himlen hade mulnat överallt. Snö började falla.

— Det blir vinter, sade A. G. dovt. Jag känner skräck för vintern.

Petrus Lundholm.

Mjuka,
Varma,
Trevliga,

DAM-ULSTRAR

Nedanstående priser bevisa på nytt min utomordentliga prisbillighet.

Dam-Ulstrar
Kr. 15.

Långa Ulstrar
Kr. 21.50.

Modell-Ulstrar
Kr. 38.

Långa Kappor
Kr. 40.

Långa Ulstrar
Kr. 30.

Dam-Kostymer
Skräddarsydd, fodrade

Kr. 30 | Kr. 40 | Kr. 60

Kombinerad
AFTON-KAPPA

med Skinn kr. 30

För endast förstklassiga
välgjorda väl-sittande varor - - -

Måttbeställnings-
avdelning.

BALLIN KAPP- **M**älartorget **13**
FABRIK **2 trappor.**
(Ingen butikslokal.)

I såväl slott som koja

användes vid rengöring ett Universal-Rengörings-Pulver, vilket gör den stora hären av alla annars brukliga mixturer överflödiga, och vilket kan användas till alla föremål. Husgerådssaker, tyger, golv, väggar, fönsterposter och fönsterrutor, metall, glas, porslin, förhängen, mattor, täcken och tvätt renas grundligt, skonsamt, fort och enkelt med Universal-Tvätt-Pulvret

"SOLIDAR".

Vid användning av Solidar förstörs icke husgerådssaker, tyger och målade saker i färg och glans utan få tillbaka sitt forna utseende. Bruksanvisningen förklarar utförligt det högst enkla användningssättet, och husfrun och tjänstefolket behöva endast utträta ett minimum av arbete.

»Solidar» försäljes överallt.

$\frac{1}{1}$ Originalpaket 30 öre;
 $\frac{1}{2}$ Originalpaket 16 öre.

SOLIDAR

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Eskilstuna kvinnoklubb

hade den 2 nov. ord. möte. Först hade klubbens studiecirkel sammanträde och cirkelns ledare föreläste. Sedan därefter klubbens egna angelägenheter behandlats väcktes en fråga: Vad böra vi kvinnor göra för att visa vår protest mot kriget? Därvid framhölls att vi ej längre med tystnad kunde tolerera det ohyggliga, som nu försigår, ty tystnad är ju detsamma som — samtycke. Beklagades att det ej syntes till något från vårt V. U. i Stockholm angående len frågan. Styrelsen fick i uppdrag att föra frågan vidare framåt.

Söndagen den 8 nov. hade klubben of-

fentligt möte med samkväm, vilket blev ovanligt välbesökt. Fru Nanny Grenander föreläste om "Skrock och vidskepelser i forna dagar". Föreläsarinnan behandlade som vanligt sitt ämne ledigt och intressant. Härmed ett tack till fru Grenander för den förståelse och det intresse hon alltid bevisar vår klubb.

Efteråt förekom musik å piano, fiol och klaver samt kaffe, fruktauktion m. m., vilket allt livligt senterades och fick klubben en välbehörlig förstärkning i kassan.

T. O.

Örebro kvinnoklubb

firade sin tioårsfest den 18 okt. å lokalen Fredsgatan 18. Efter ett par sångnummer av manskör öppnades festen av klubbens ordf. fru Elisabeth Karlsson, som hälsade

festdeltagarna välkomna samt föredrog tioårsberättelsen, varefter fröken Dagny Thorvall från Stockholm höll föredrag över ämnen: "Kvinnans uppgift."

Tal. framhöll hurusom kvinnorna ha stora uppgifter att fylla just nu. Hjälpamhet mot behövande, bekämpande av de onda makter, som framtvingat kriget, samt att arbeta fram det stora, sköna och bästa, som vi tro på och som bör vara vår ledstjärna under vårt arbete.

I övrigt utfylldes programmet med sång, varjämte fröken Thorvall deklamerade Heidenstams: Sånger i kyrkornet.

Efteråt hade klubben anordnat ett gemtligt samkväm för medlemmar med familjer.

Se hur de ligga i omgivningen, nästan alla dessa gamla hem! Som en lummig kulle på slätten, som en skyddad klippgrotta på stranden, som en ljus glänta i skogen. De äro som en del av jorden, som en samlad bild av sin trakt, en fri omdiktning i miniatyr av världen omkring. De stå i nära beröring och ständig växelverkan med den fria naturen, med luft och jord och vatten.

Det är som om de ville samla kring sig allt det vackraste nejden har, ville känna sig omsusade av allt liv, bygden kan alstra. Skog och sjö, åker och äng är den ring, vari gården ligger infattad som en pärla. Den står svept i ett osynligt moln av doft om sommaren, i ett skimmer av rött och gull om hösten. Om vintern ligger den mjukt bäddad i drivornas bolster — därifrån stråla ut och dit stråla in skidspår från alla håll över sjöns och åkrarnas snöfält. Och om våren står den mitt i bruset från vindarnas och solens symfoni, mitt i fladdret från alla vingade spelmän som leka och sträva och själva bygga sitt hem runtomkring — eller som gårdsfolket bygger stugor åt utanför fönstren och i gårdens gamla ståtliga hägnande träd.

Åtminstone fanns alltid ett sådant — värdrädet, boträdet, den djupa sinnebildens av sambandet mellan släktleden. En gammal ask eller lind som välvde sin vida krona över gårdsplanen eller stugtaket. I den kronan klättrade varje ny ättling som barn, i hennes skugga satt han som åldring och njöt en vilsam kväll efter den långa arbetsdagen och såg lugnt en ny tid dra förbi på vägen.

(Ur hembygdsvärd av K.-E. Forsslund.)

Belgien, som endast i hundra år varit stat, har under dessa hundra år nått en stor materiell utveckling och den nya ras, som där framgått ur blandningen av flamländare-germaner och valloner-romaner, har den väldiga livskraft, som alltid utmärkt Flandern. Vare sig denna styrka går i världslig eller andlig riktning är den lika energisk. Belgien blir därigenom ett land av starka, oförmedlade motsatser. En ytterlig katolicism bredvid ett följdriktigt fritt tänkande, en extatisk själfullhet bredvid våldsamt livslust och sinnligt njutningsbehov finnas sida om sida, alldeles så som Belgiens slumrande medeltidsålder med sina katedraler, klockspel och kanaler ligga helt nära de stora industri- och gruvdistrikten eller de blonda, bördiga fälten nästan beröra de ofruktbara dynerna. — — —

Det betydelsefullaste uttryck ett belgiskt eller holländskt barn mottar av naturen är slätten och havet, med andra ord av oändligheten. I bådas fädernesland står havet bakom det skenbara lugnet såsom en evig fara, en fara, vilken förlänar den höghet och det allvar, som stridens och dödens närhet skänka. Havet ger den underbara, alla tvära övergångar mjukt förmedlande, den med sina guld- och silvertoner allt förklarande luften. Himlen blir alltid betydelsefull på slätten. Och jorden, överallt blåådrad som ett barns tinning, dricker vatten, och äter sol tills dess gräset blir yppigt, ja, vällustigt. Människorna le med Frans Hals' och Jordaens leenden och på lantkyrkogårdarna i Holland äro korsen så små, som om man till och med begrov endast på lek.

(Ur "Verk och människor" av Ellen Key.)

Ur Backi sakrament

av Einar Erix

anför vi följande:

De fyra i det lilla rummet med kök vänta och vänta. Mamma har tagit fram ett plagg och vänta. Mamma har tagit fram ett plagg att lappa och satt sig vid fönstret utåt gatan, genom vilket hon för vartannat stygn kastar en förstulen blick efter honom, som de alla vänta på. Nio-åringen har tagit en läxbok, men det går inte att läsa. Med ena foten håller hon vaggan i sakta rörelse. Lillebror på sex år sitter tyst och stilla som en bild på en stol i vrån och tänker. Hur han tänker vet bara han själv. Han talar inte om det. Men han har fått se mycket redan under de sex år han varit med i livet, och hans stora, mörka ögon se fundersamma ut, som om den lilla hjärnan därinnanför arbetade med att försöka förstå många svårförståeliga: varför. Hans kinder äro runda men bleka, mamma gör alltid det bästa hon kan att hålla de sina vid hull, men han vill inte vara ute så mycket, och det är dåligt med sol här inne. I pannan, strax invid vänstra tinningen, har han ett djupt ärr, som han då och då känner med fingret på. Det är läkt riktigt nu, och för resten, pappa kunde nog inte rå för det. Annars fick han det för någon tid sedan en likadan dag som den här, när pappa ramlade på honom, så att han slog sig mot spiskanten.

Nu reser han sig från stolen, går fram till mamma och ber henne att få gå ut en stund, vilket han så gärna får, bara han inte går långt bort. Han har fått i sitt lilla ansikte ett drag av beslutsamhet, och när han tar sin skärmössa och går ut genom dörren, kan man se på honom, att han har något särskilt på hjärtat. Mamma är glad, att han vill röra på sig litet.

Utkommen går han med små, dröjande steg gatan uppför, förbi en ölstuga, utanför vilken han hejdar sig ett par minuter, lyssnande till rösterna därinne och i smyg tittande in genom dörrens glas. Sedan fortsätter han i raskare takt gatan fram, tills denna övergår i landsvägen, som ringlar sig genom en hage med stenrös och busksnår och smågranar.

Då han kommit ett stycke in i hagen, hör han framför sig röster, som stoja och skratta, unga röster, jämnåriga. Han ökar farten, passerar en backe och en krök av vägen och upptäcker därpå en klunga av pojkar framme vid dikeskanten. Redan på avstånd ser han, hur den spridda gruppen sakta och försiktigt drar sig tillsammans omkring något föremål som livligt intresserar den. Ögonblicket efter ser han, hur klungan slungas isär och pojkarna under skallande skratt och hurrarop fly för alla väder liksom råttorna för det vaknande lejonet. Åter ett ögonblick, och klungan samlas igen, försiktigt, på tå. Pojkarna likna skator kring åteln.

Nu är han nästan framme. Och nu ser han, att det är en människa som ligger på vägkanten, till hälften på vägen, till hälften i diket. Då förstår han med ens pojkskarnans uppträdande.

Med kinderna röda av iver och den hastiga gången, med ögonen vidöppna står

han bakom de andras ryggar. Han sträcker sig högt på tå för att kunna se över de andras axlar, ty de flesta pojkarna äro något större än han själv. Ett par av dem har han sett i fönstret, men han känner ingen av dem. Nu får han syn på mannen, som ligger där i smutsen. Det stockas av ögonblickligt framvältrande, förtvivlad gråt i hans hals, när han känner igen sin pappa. Visserligen ligger ansiktet ned i vägsnutsen, men han känner ändå så väl igen honom. Skulle han inte känna igen sin egen pappa kanske? Just som han gjort upptäckten, innan ännu gråten hunnit tränga fram, utan kämpar i halsen, rycker en av skarans djärvaste i pappas rockskört. Huvudet lyftes upp ur vägen ett ögonblick för att genast i rusets vanmakt falla ned igen, men pojken hinner ändå se dragen i pappas ansikte, se blodet som rinner ur håret ned i pannan på pappa. Skrämda för ett ögonblick, när huvudet lyftes, ha pojkarna under skrik och hurrarop skingrat sig på några meters avstånd, och bara den ensamma sex-åringen står kvar, med sina barnaögon blickande ned på pappa, hopplöst villrådiga. Lugnade av att se, att en vägar stanna, komma de andra pojkarna strax närmre igen, smyg som kattor och bereda sig till nya tag i den fallnes rockskört.

Då förvandlas plötsligen det sorgsna, förtvivalade uttrycket i sex-åringens ögon. Rodnaden i ansiktet övergår till blekhet, ögonnen bli hotfyllda, händerna knyts. Med postofattat strax invid pappas huvud ropar han åt skaran omkring sig:

— Ingen får röra pappa!

Först blir det tyst ett ögonblick, sedan höjes ett skallande skratt, blandat med hope genom på käften! Genast äro några framme och mätta slag mot honom, följda av de andra, som tränga på bakifrån.

Men sex-åringen viker inte från platsen. Ögonen flamma, tänderna skäras, och de små knutna nävarna slå i förtvivalans mod slag på slag bland den anstormande skaran. Hans knogar gå sönder, mössan slås av honom och trampas under fötterna, men ingenting hejdar honom. Nu får han en stor knytnäve i ögat, som genast svullnar igen, nu en spark i magen, som för ett ögonblick böjer honom nästan dubbel, nu åter ett slag för näsan, så att blodet frustar fram. Knäna darra, det mörknar för ögonen, och vid nästa slag segnar han ned vid sidan om pappa i smutsen.

Nu är han mer lik pappa. Hans kläder, som mamma brukar be honom akta, ha rivits sönder och smutsats ned, skärmössan han fick i somras är söndertrasad, och själv är han blodig i hela ansiktet, svullen över ögat, öm i hela huvudet av de rasande slagen. Han minns inte längre något, vet inte var han är. Han är nästan sanslös, han är lik pappa nu.

Det har han fått till tack för sin förtvivalade, hängivna strid för sin högsta auktoritet. Han blev besegrad men vek inte.

Kom ihåg insamlingen för belgierna!

Nya Banken

Stockholm

Högsta gällande ränta.

Svenska Lifränteförsäkringsbolaget

Framtiden

Livränteförsäkring.

Folkförsäkring.

Livförsäkring.

Ny försäkringssumma under 1913
över 12,000,000 kr.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiëbefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. förmåner.

Kakelugns-Insats för

Torveldning

Epokgörande nyhet.

Finnes hos välförsedda järnhandlare.

Passar för alla kakelugnar.

Pris 5 kr. o. 50 öre.

Torveldning är avsevärt billigare än ved.

Lämnar jämn och behaglig värme.

Pröva och döm!

aterförsäljare sökas för såväl ovarnämnda kakelugnsinsats som för våra fotogenkök, som båda bära det omtyckta märket

RADIUS.

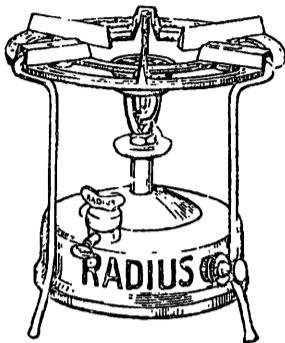
A.-B. Radius, Stockholm.

Arbetareringens Bank

Grundad 1883.

Kornhamstorg 61.

Beviljar Egna Hems-lån i Stockholms närhet.

med patenterad tändanordning,
är *numera* marknadens förnämsta
fotogen-gas-kök.

Finnes i varje välsorterad järn- & bosättningsaffär,
ävensom i kooperativa affärer.

RADIUS-KÖKENS detaljer passa till andra
fotogen-gas kök.

Prova vår nya patenterade *tystbrännare*, som äntligen
löst problemet för denna typ av brännare!

Aktiebolaget RADIUS, Stockholm.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikkens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR,**

Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Morgonbris'

Kommissionärer

uppmannas att insända betalning!

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)

avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-

håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m.

Styrelsen.

Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden i Folkets Hus' F-sal kl. 8 e. m.

Sjukkassan har uppbörd andra mötet i månaden.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Styrelsen.

Malmbergets soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 1:sta söndagen i månaden kl. 4 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppbörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första måndagen i kvartal å Bryggeriarb.-förb. exp.